

NOVI ODMIEV

GLASILO
KULTURNO
PROSVETNEGA
DRUŠTVA
SLOVENSKEGA
DOMA
DECEMBER 2009
ŠTEVILKA 39
ISSN 1331 - 548x

SLOVENSKEGA DOMA

1929 - 2009

80

VESELO IN MALO TUDI TRPKO PRAZNOVANJE

Dragi člani in prijatelji Slovenskega doma: voščimo vam vse najboljše za častitljiv jubilej, 80. rojstni dan! Praznik je priložnost, da se zahvalimo vsem, ki so od leta 1929 naprej iz nič - če je ljubezen do materne jezika nič - postavljali Slovenski dom. Naše društvo so številni rojaki gradili v časih sovražstva in brezmejne krutosti, v obdobjih brezbriznosti do slovenskih čustev, a tudi v časih, ko se je narodna zavest Slovencev na Hrvaškem okrepila, vse do danes, ko delujemo v miru, samozavestno, zavzeto, s toplimi mislimi do naše matične domovine in okolja, kjer smo pognali svoje korenine. A tudi ti časi niso povsem takšni, kot bi si želeli. Preveč je velikih besed o odprti meji, besedičenja o prijateljstvu in sodelovanju, politike majhnih korakov, ki so cepetanje na mestu. Po drugi strani pa je prav, da sami sebi, obema našima javnostma, a tudi politikom nalijemo čistega vina. Kakorkoli obračamo - vedno manj nas je. In vedno manj pelje v nič. To so trpka razmišljanja ob 80. rojstnem dnevu. Vesele misli pa veljajo vsem, ki gojimo velike upe za tvorno sožitje, vzajemno sodelovanje in razvoj.

Bodimo ponosni, ker smo pripadniki slovenske skupnosti. Ponosni na vse, kar so Slovenci velikega in lepega prispevali k zgodovini, kulturi, znanosti in umetnosti naše države Hrvaške. Ponosni na vse nas, ki delamo in živimo, odgovorno in prodorno, tukaj in zdaj. Čeprav to ni vedno lahko.

Bodimo ponosni na naše društvo, ki je glasnik tistih pravih in drugačnih tonov, ki govorijo o razumevanju, sodelovanju, in prijateljstvu naših narodov. Naši državi sta si hkrati izpisali svoj rojstni list. To je bilo skupno dejanje, ki ne bi bilo mogoče, če med nami ne bi obstajalo zaupanje.

Slovenska narodna zavest, kultura naših staršev, prednikov, spomin in želja po ohranitvi svoje skupnosti nam pomagajo, da kljub državni meji globoko pod njo čutimo stik z domačimi, slovenskimi koreninami. Bodimo ponosni, da smo se za slovensko in hrvaško državo trudili tudi mi: ne zato, da bi premikali meje, ampak zato, da bi nam obe državi bili blizu, da bi nas bolj razumeli.

Bodimo ponosni nase, ker ob vsakem številu in na vsak birokratski obrazec napišemo: Slovenec!

Dragi bralci, ob tako visokem jubileju lahko zapišemo tudi tako visoke besede: Preteklost za sedanjost, sedanjost za prihodnost!

Naj živi Slovenski dom!

*Naslovnica:
plakat za proslavo
ob 80. obletnici*

80. OBLETNICA

Člani Slovenskega doma, visoki gosti in prijatelji smo 80. rojstni dan našega društva proslavili 20. novembra v dramskem gledališču Gavella. Polna dvorana je z navdušenjem spremljala kulturni program, ki se je dotaknil viharjev, ki jih je v osemdesetih letih previharila slovenske skupnost v hrvaškem glavnem mestu, poudaril pa predvsem tisto, kar nas drži skupaj in tke niti slovensko-hrvaškega prijateljstva v Zagrebu.

Dvorana je zadrževala dih, ko se je na začetku proslave dvignil zastor in se je na odru prikazal nenavaden prizor: v ozadju pevski zbor Slovenskega doma, v sredini tolkalci skupina S.udar in Igor Gorše, v ospredju pa predsednik Slovenskega doma Darko Šonc s kitaro. Iz tolkal so zabobneli zvoki pogrebne marša, nato pa nas je Šonc presenetil in izzval s čustveno kitarsko izvedbo

ODMEV

Novi odmev izdaja
Kulturno-prosvetno
društvo Slovenski dom
iz Zagreba s pomočjo
Savjeta za nacionalne
manjine Republike
Hrvatske in Urada Vlade

Republike Slovenije za
Slovence v zamejstvu
in po svetu.
Za izdajatelja: **Darko Šonc**.
Uredništvo: Miroslava
Maria Bahun,
Silvin Jerman, Polona
Jurinić, Ivica Kunej,
Cvetka Matko, Franc
Strašek, Darko Šonc.

Pregled, priprava
in oprema besedil:
Ilinka Todorovski.
Oblikovanje in prelom:
Ljudevit Gaj.
Tisk: **Intergrafika,**
Bistranska 19, Zagreb.
Izhaja občasno v
slovenskem
in hrvaškem jeziku.

Naklada: 800 izvodov.
Naslov uredništva:
Kulturno-prosvetno
društvo Slovenski dom,
Masarykova 13/1, 10000
Zagreb,
tel./fax 48 55 171;
slovenski-dom@
zg.t-com.hr,
<http://slovinci.hr>

SLOVENSKEGA DOMA

Albinonovega Adagia. »Slovenski poslanec v evropskem parlamentu Lojze Peterle, bivši predsednik slovenske vlade, igra orglice. Bill Clinton igra saksofon. In zakaj ne bi predsednik majhne, toda trdožive in vitalne slovenske skupnosti, igral kitare?« je v govoru dejal predsednik Šonc.

je bila na odru Gavelle gostiteljica kulturnega programa. Očarala nas je tudi z odlično izvedbo šansona Dobrodošli v kabaret brez skrbi.

Tolkalci skupine S.udar so prispevali nekaj vrhunskih točk. Katera je na obiskovalce naredila največji vtis? Točka z vžigalniki? Nemara pa je najbolj vžgala točka s kuhalicami ob mizi in simpatičnim vzklikom: »Kosilo!«? Mladost na odru je kar žarela.

so Slovenci, ki so na noge postavljali hrvaško medicino, veterino, parkovno arhitekturo? Kateri slavčki so blesteli na hrvaških opernih deskah, kako so krojili

hrvaško gledališko življenje in kakšne uspehe so prispevali v hrvaškem športu.

Kaj bi bilo Pegas-to dekle brez slovitega Arseno Dedića? In kakšno bi bilo zagrebško rokovsko življenje brez nesmrtnih pesmi Zorana Predina? Ne enega ne drugega si ni mogoče predstavljati. Velika glasbenika našega časa in dobra prijatelja sta nam za praznik Slovenskega

»Vi, ki ste Slovenci, ki ste Slovenski dom, si zaslužite vse spoštovanje! Ne samo zaradi tega ker 80 let ohranjate slovensko kulturo in identiteto. Ne zato, ker ste vzorni državljani Republike Hrvaške. Ne zgolj zato, ker se tudi na vaši hrbtih lomijo velika politika in malenkostni politični obračuni. Vse spoštovanje si zaslužite zato, ker vsak dan utrjujete temelje svoje slovenske identitete. Vse, kar nam je v državi Sloveniji samoumevno in celo maloredno, kot sta jezik in kultura, morate vi vsak dan, z vso težo vsakodnevnih, človeških skrbi, ki jih nosi življenje, na novo utrjevati, vsak dan znova graditi in to že osemdeset let. To prepoznava in ceni tudi matična država Slovenija!« S temi besedami nas je nagovorila Lara Jankovič, slovenska dramska igralka, ki

Buren aplavz je požel naš legendarni Josip Bobi Marotti. Na odru je dramatično nizal številke in imena, ki povedo več, kot najbolj poglobljene analize: koliko Slovencev je bilo v Zagrebu pred stotimi leti in koliko nas je danes. Kdo

doma podarila največ, kar je mogoče: ustvarjalni duh, vrhunsko glasbo, veselje do življenja, prijateljstvo za vedno.

Kako nas je pobožala pesem Mojmirja Sepeta, ki jo je nekoč nepozabno pela

Majda Sepe! Med iskrenimi ljudmi je na odru Gavelle zapela Martina Burger v spremljavi pianista Davora Ljubiča. »Nihče ne more prešteti in naštetih vsega, kar ste ustvarili. Vam, ki delate vsak dan za Slovenski dom, se to zdi nekaj samoumevnega, skoraj prvinskega in iskrenega, kot ljubezen, kot prva strastna zaljubljenost, ki pa traja že osemdeset let. Toda to lepo in lahko med iskrenimi ljudmi,« smo slišali v napovedi glasbene točke.

Pevski zbor Slovenskega doma pod vodstvom Franca Keneja nam je srca ogrel z našo svečano pesmijo Slovenski dom – naš drugi dom, po besedilu našega nekdanjega člana Marjana Horna, nas zazibal v domoljubne misli s pesmijo Slovenija

lanec hrvaškega predsednika Stjepana Mesiča, pokrovitelja slovesnosti, Vladimir Lončarevič, minister za Slovence v zamejstvu in po svetu Boštjan Žekš, predsednik Sveta za nacionalne manjšine Aleksander Tolnauer, slovenski veleposlanik v Zagrebu Milan Orožen Adamič, predsednik par-

odkod lepote tvoje legendarnih Avsenikov in nas za slovo razveselil s prav tako že ponarodelo pesmijo Serbus Zagreb.

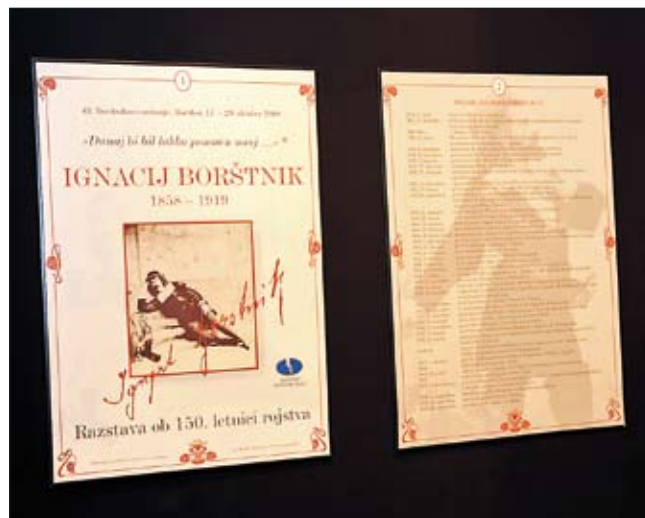
Program so z zanimanjem spremljali tudi visoki gosti, med njimi odpos-

lamentarne komisije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu Miro Petek in prvi slovenski veleposlanik na Hrvaškem Matija Malešič in namestnica zagrebškega župana Elizabeta Knnor. Na odru so nas z imenitnimi interpre-

tacijami navduševali še pesnik in dramski umetnik Enes Kišević ter klavirski duet Grega Gregorič in Luciana Ščurič z izjemno izvedbo venčka slovenskih narodnih in Na Golici. Da so bile na odru izrečene prave besede je poskrbel scenarist Tomaž Letnar, da je bilo slovesno in da je vse teklo gladko pa je zasluga režiserja Petra Juratovca.

Ali je treba posebej poudariti, da smo se po slovesnosti še dolgo in veselo družili? Saj to je vendar jasno! Ko smo nazdravili rojstnemu dnevu našega društva, so se nam pridružili tudi prijatelji in visoki gostje.

Slovesnost na odru je dopolnila še bogata razstava o življenju in delu enega največjih slovenskih dramskih umetnikov Ignacija Borštnika, ki je ustvarjal tudi na hrvaških odrih.

DAN DRŽAVNOSTI SLOVENIJE IN HRVAŠKE

Slovinci v Zagrebu smo se tudi letos spomnili dneva državnosti Slovenije in Hrvaške. Praznovanje 18. rojstnega dne naših obeh domovin smo začeli v Zagrebu in končali v Ljubljani.

25. junij leta 1991 je pomemben datum, ko sta naši domovini naredili prvi korak k osamosvojitvi in razvoju samostojnih demokratičnih držav, Republike Slovenije in Republike Hrvaške. Tega dne je hrvaški sabor sprejel ustavno odločbo o samostojnosti in suverenosti Republike Hrvaške in jo razglasil za samostojno in neodvisno državo. Slovenski parlament pa je takrat sprejel deklaracijo o neodvisnosti Slovenije in temeljno ustavno listino o samostojnosti in neodvisnosti Slovenije.

Svet slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb je ob letošnjem prazniku obeh držav za svoje člane in člane Slovenskega doma pripravil program, ki se je začel v Zagrebu, končal pa v Ljubljani.

Od zidu bolečin do Cekinovega gradu

23. junija zgodaj zjutraj smo pri spomeniku Glas hrvaške žrtve - Zid bolečin na zagrebškem pokopališču Mirogoj položili venec v imenu Slovenskega doma in Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb ter prižgali svečo vsem padlim v domovinski vojni.

Potem smo nadaljevali pot v Ljubljano kjer smo si v čudovitem

Cekinovem gradu blizu hale Tivoli, kjer je Muzej novejšje slovenske zgodovine, pod strokovnim vodstvom ogledali stalno razstavo Slovenci v XX. stoletju, ki je bila leta 2006 dopolnjena z razstavo Enotni v zmagi – demokratizacija in osamosvojitve Slovenije. V osmih dvorinah so predstavljeni najpomembnejši dogodki in procesi, vse oblike bivanja in delovanja na slovenskem ozemlju v nerazdružljivi prepletenosti od začetka prve svetovne vojne do današnjih dni.

Dvajseto stoletje sodi med najburnejša obdobja slovenske zgodovine. Slovenci smo v tem času zamenjali nekaj držav in državnih ureditev, preživeli dve svetovni vojni, se vključili v tehnološko revolucijo, v zadnji, osamosvojitveni vojni pa smo dosegli samostojno državo. Ta politični in družbeni okvir je temelj razstavne pripovedi, ki nas je popeljala skozi kaverno iz prve svetovne vojne, mimo Kraljevine SHS do pogorišč druge svetovne vojne ter naprej v obdobje socializma, povojnih pobojev in kršenja človekovih pravic, gospodarstva v nekdanji skupni državi in do osamosvojitve Slovenije. Na koncu smo si ogledali kratek film o desetdnevni vojni v Sloveniji.

Pred prihodom v Zagreb smo se ustavili še v Muljavi, prijazni dolenski vasici, kjer se je rodil avtor prvega slovenskega romana Josip Jurčič. Zaradi mrzlega in deževnega vremena so si Jurčičevo domačijo in rojstno hišo, ki jo je leta 1826 postavil pisateljev ded, ogledali samo najpogumnejši med nami. V Zagreb smo prišli z željo, da bi enega od naslednjih dnevov državnosti spet praznovali v naši dragi domovini Sloveniji.

Agata Klinar Medaković

RAZSTAVA KREATIVNE DELAVNICE ŠOPEK

Konec novembra so članice kreativne delavnice Šopek pokazale, kaj vse so ustvarile njihove pridne roke.

Na razstavi, ki je bila odprta 27. novembra, so bili razstavljeni šopki, adventni venčki in božični aranžmaji. Venčki in šopki niso bili samo na ogled, ampak tudi naprodaj. Zbralo se je veliko naših članov in drugih gostov. Razstavo je odprl podpredsednik Slovenskega doma Franc Strašek, Adica Dobrič Jelača pa je dogodek popestrila s pesmijo Lastovki v slovo. Kot je sama dejala, so članice Šopka tudi članice pevskega zbora, zato je pokazala, kako se poje v zboru.

Navzoči so si z zanimanjem ogledali razstavo, komentirali izdelke, jih kupovali, si spotoma malo popili in tudi kaj prigriznili. Tako kot vedno, je bilo tudi tokrat poskrbljeno za pijačo in prigrizek.

Na koncu smo v domačem vzdušju še malo posedeli v klubu, se pogovorili, spili »popotno« in šli zadovoljni domov.

Miroslava-Maria Bahun

Slovenski dom, naš drugi dom

PELI SMO NA TABORU V STIČNI

Pevski dom Slovenskega doma je že 34. zapored sodeloval na taboru slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični. Iz Hrvaške so nastopili še pevke in pevci iz Pulja, Reke, Splita in Šibenika.

Za ogrevanje pred pevsko nedeljo 21. junija smo dan prej, v soboto, 20. junija, sodelovali na koncertu slovenskih zborov iz drugih držav. Največ zborov je bilo z območja nekdanje Jugoslavije. Iz Hrvaške so nastopili mešani pevski zbor Slovenski dom iz Zagreba, Encijan iz Pulja, mešani pevski zbor Bazovica z Reke, mešani pevski zbor Triglav iz Splita in Prešernovke iz Šibenika. Iz BiH sta prišla dva zbora, in sicer Camerata Slovenica iz Sarajeva in mešani pevski zbor Davorin Jenko, ki deluje pri banjaluškem društvu Triglav, iz Srbije pa zbor slovenskega društva France Prešeren iz Niša. Omenimo še zamejske zборе iz Madžarske (mešani pevski zbor Avgust Pavel iz Gornjega Senika), Avstrije (vokalna skupina Akzent iz Ledince in moški pevski zbor društva Vinko Poljanec iz Škocjana) in Italije (mešani pevski zbor Jacobus Gallus iz Trsta). Vsak zbor, njegovo delovanje in pesmi na programu je predstavil predstavnik zbora. O našem je lepo in zanimivo spregovorila Irena Hribar. Obiskovalce in sodelujoče na koncertu je v imenu upravnega odbora tabora slovenskih pevskih zborov pozdravil Jernej Lampret. Zapel je tudi zbor iz Šentvida pri Stični.

Po koncertu, ki je trajal do enajste ure zvečer, smo si ogledali navdušujoč ognjemet. Nato smo se zbrali na večerji v telovadnici. Po okreplilu smo se poslovili od našega zborovodje Franceta Keneja, ki ga imamo res radi. Zaželeli smo mu srečno pot domov in na skorajšnje snidenje na jesenskih pevskih vajah v Slovenskim domu. Mi smo pa odšli proti Ljubljani, v hotel Park, da si odpočijemo in se pripravimo na nastop v nedeljo.

Zborovski praznik

Z nedeljskim zajtrkom smo pohiteli, da ne bi zamudili generalke pred osrednjo prireditvijo v Šentvidu pri Stični. Tabor slovenskih pevskih zborov je vseslovenski praznik slovenskega petja. Letos je praznoval 40-letnico delovanja. Na cilj smo prišli pravočasno. Po generalki smo odšli na zbirno mesto, od tam pa proti stadionu. Dirigent Igor Švara se je čudil, kako je mogoče, da je na stadion prišlo več pevk in pevcev kot na generalko. So se namnožili? Na stadionu se je zbralo okoli šest tisoč članov okoli dvesto zborov. Letošnja pevka prireditelj je potekala pod naslovom Kol'kor kapljic, tol'ko let. Vsi zbori so na poti na prizorišče ob spremljavi godbe peli pesem Tam dol na ravnem polju. Po pozdravni besedi Jerneja Lampreta in podelitvi priznanj jubilatoma je spregovoril slavnostni govornik Igor Teršar. Sledil je zborovski nastop, po njem pa kosilo v nam že znani restavraciji Pod kozolcem. Potem pa počasi proti Zagrebu. Končalo se je še eno pevsko poletje.

Miroslava-Maria Bahun

RUDOLF MAISTER – GENERAL S PESNIŠKO DUŠO

V Slovenskem domu smo praznovali 135. obletnico rojstva generala Rudolfa Maistra. Razstavo o njem je 24. novembra odprla slovenska obrambna ministrica Ljubica Jelušič, ki se je ta dan v Zagrebu sešla s državnima sekretarjema na hrvaškem obrambnem ministrstvu Matetom Rabotegom in Pjerom Šimunovićem, sprejel jo je tudi hrvaški predsednik Stjepan Mesić.

General Rudolf Maister – Vojanov je eden G največjih Slovencev vseh časov. Rodil se je 29. marca 1874 v Kamniku, umrl je za posledicami kapi 26. julija 1934 v Uncu pri Rakeku. Pokopan je na pobreškem pokopališču v Mariboru.

Potujoča razstava Vojaškega muzeja Slovenske vojske

Razstava z naslovom Boji za severno slovensko mejo in Rudolf Maister je na sedemnajstih panojih prikazala dogajanje na slovenskih tleh od začetka prve svetovne vojne, razmere na frontah, kjer so sodelovali slovenski fantje, vojaško kariero Rudolfa Maistra, deklaracijsko gibanje, nastanek države SHS, prevzem vojaške oblasti na Štajerskem, boje na Koroškem v novembru 1918, dogajanja v Mariboru in Prekmurju, ustanovitev Kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, misijo antantnih sil v severnem delu Slovenije, potek aprilske in majske ofenzive, plebiscitno dogajanje in zadnje obdobje generala Maistra do njegove smrti.

Avtor Albin Mikulič je združil dve razstavi, ki sta nastali ob 130. obletnici rojstva in 71.

HRVAŠKA V OČEH UKRAJINSKEGA SLIKARJA

Društvo hrvaško-ukrajinskega prijateljstva je 22. septembra v Slovenskem domu pripravilo razstavo slik mladega slikarja Tarasa Beleya, rojenega leta 1978 v Ukrajini.

Obiskovalce razstave je pozdravil predsednik koordinacije hrvaških društev prijateljstva Andrija Karafilipović. Prebral je pozdravno pismo zunanjega ministra Gordana Jandrokovića, ki se vabilu ni mogel odzvati.

Slovenski dom, naš drugi dom

obletnici smrti generala Rudolfa Maistra ter ob 85-letnici bojev za severno mejo 1918–1919. Prva razstava je Maistra prikazala kot vojaka in organizatorja kulturnega življenja, mentorja mladih literatov, pesnika in pisca zgodovinskih člankov od rojstva do smrti. Druga razstava pa je zajela dogajanje pred prvo svetovno vojno in med njo, s poudarkom na narodnem gibanju Slovencev in zahtevah, zapisanih v Majniški deklaraciji, razpadu Avstro-Ogrske in nastanku države in kraljevine SHS. V tem sklopu so bili predstavljeni Maistrov prevzem vojaške oblasti na Spodnjem Štajerskem, enote, ki so bile pripravljene zavarovati narodnostne meje, njihovo zavzetje slovenske-

rečeno, je iz obeh razstav nastala celovita predstavitev usodnega obdobja.

General, ki bo ostal za vedno

Otvoritev razstave je bila popestrjena s pesmimi iz Maistrove knjige Poezije, recitiral pa jih je igralec slovenskega narodnega gledališča Maribor Tadej Toš (ki je med drugim tudi zagrebški zet). Ljubljankinja Biljana Ivanovič, ki študira na zagrebški akademiji za glasbo je ob klavirski spremljavi Zorana Šonca zapela dve uglasbljeni Maistrovi pesmi Završki fantje in Rožmarin. O življenju in delu generala Maistra je Svet slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreba, ki je organiziral dogodek, pripravil tudi

brigadir Bojan Šuligoj, državni sekretar na hrvaškem obrambnem ministrstvu Pjer Šimunović in namestnica zagrebškega župana Jelena Pavičić Vukičević. Ministrica Ljubica Jelušič je v prisrčnem nagovoru med drugim povedala, da vojske in generali prihajajo in odhajajo – edino en general bo ostal za vedno. Prešernovo dvorano Slovenskega doma bo namreč za vedno krasila velika slika z likom Rudolfa Maistra, ki nam jo je ob tej priložnosti podarilo slovensko obrambno ministrstvo. Predsednik zagrebškega sveta slovenske manjšine Darko Šonc je ministrici podaril knjigo o znamenitih zagrebških Slovencih. Iskrena zahvala načelniku Vojaškega muzeja Slovenske vojske Tomažu Kladniku, ki nam je posodil enkratno razstavo. Velika hvala našim prijateljem, ki so nam razstavo pripeljali in postavili: Albinu Mikuliču, Matjažu Česniku, Ladislavu Mesariču, Marjanu Vidmajerju in Blažu Torkarju, kustosu muzeja, ki je na otvoritvi tudi podal vsebino razstave.

Agata Klinar Medaković

ga ozemlja na Koroškem in Štajerskem do premirja leta 1919, umik Maistrovih borcev s Koroške po vdoru avstrijske vojske, ter mirovna konferenca v Parizu, kjer je bil sprejet sklep o plebiscitni odločitvi glede prihodnosti Koroške. Kot

zglobanko. Na razstavo so med drugim prišli načelnik Generalštaba Slovenske vojske brigadir Branimir Furlan, slovenski veleposlanik v Zagrebu Milan Orožen Adamič s soprogo Andrejo, vojaški ataše Republike Slovenije v Republiki Hrvaški

Član predsedstva društva hrvaško-ukrajinskega prijateljstva Mladen Lovrić je čustveno predstavil mladega umetnika in svojega učenca, ki je kot petletni otrok prišel v Zagreb na rehabilitacijo, kot slušno hendikepirana oseba. V Zagrebu je končal osnovno in srednjo šolo, v Kijevu pa likovno akademijo. Njegove slike so plod ljubezni in dela. Umetnik je poudaril, da ima zelo rad Hrvaško. Zahvalil se je profesorju Lovriću, predsedniku koordinacije društev prijateljstva Andriji Karafilipoviću, predsedniku društva hrvaško-ukrajinskega prijateljstva Franju Gregoriću ter vsem članom društva. Posebej se je zahvalil svoji mami, ki ga je spodbujala k razstavi. Na razstavljenih slikah prevladujejo motivi iz Ukrajine in Hrvaške. V drugem prireditvi sta nastopili deklici Hanna Katana in Merijem Memić, ki sta recitirali pesmi iz zbirke »Ide svašta«, ki sta jo napisala Jurij Lysenko in njegova hči Darija. Jurij Lysenko je bil ukrajinski veleposlanik v Zagrebu. Knjižico je bogato ilustriral Ivan Lacković Croata.

Polona Jurinić

Slovenski dom, naš drugi dom

DELO DUHOVNE SEKCIJE A. M. SLOMŠEK

Člani duhovne sekcije smo se redno udeleževali maš v slovenskem jeziku, porciunkolo smo tradicionalno praznovali v Krškem, jeseni pa smo romali na Štajersko, v Sveto Trojico.

Na maši v Zagrebu 28. junija je dekan Anton Trpin podaril mašo za Cecilijo Bratković roj. Merkl in njenega sina Bruna Merkla, ki je preminil 23. junija letos v 81. letu starosti. V Zagrebu so ga vsi od otroštva klicali Slovenac. 13. septembra je maševal duhovnik Robert Smodiš. Mašo 27. septembra je Silvester Molan posvetil 10. obletnici beatifikacije A. M. Slomška. Za blaženega ga je proglasil papež Janez Pavel II. med obiskom v Mariboru 19. septembra 1999. Zahvaljujemo se vsem, ki prispevajo, da ohranjamo slovenske maše v Zagrebu.

Na praznik porciunkule (Marije od angela pozdravljene) 2. avgusta smo tradicionalno romali v Krško. Povabil nas je kapucin p. Roman Motore, ki so ga samo za ta praznik za nekaj dni odpustili iz bolnišnice, kjer je čakal na operacijo. Patru Romanu želimo veliko dobrega počutja in zdravja, da z božjo pomočjo prenese vse težave. Na obeh mašah za porciunkolo je maševal mariborski pomožni škof Peter Štumpf, somaševali pa so duhovniki z leskovške oziroma videmske dekanije. Naš mešani pevski zbor A. M. Slomšek je pel na obeh mašah. Vabimo vse pevce da nam se oglasijo.

Romanje na Štajersko

V Sveto Trojico smo romali 6. septembra. Ta kraj je dobil ime po mogočni baročni cerkvi iz 16. stoletja. Od Maribora je oddaljen okoli 25 kilometrov. Okoli 45 hektarov veliko aku-

mulacijsko jezero nudi ribičem, deskarjem in veslačem obilno užitek. Od kapelice pri jezeru vodijo do cerkve kamnite stopnice s križovo potjo. Maševal je župnik sv. Trojice Matej, pel je naš pevski zbor, somaševal pa Tilen Gregor Vrtelj, ki skrbi za mlade kristjane. Pogostili so nas s prigrizkom, pijačo in kavico na prostem, saj je bilo sončno vreme. V skrbno urejeni gostilni Na griču so nam domačnost pričarali, prijazno osebje in raznovrstna kulinarčna ponudba. S svečkami in pesmijo smo pripravili presenečenje našemu zborovodju prof. Vinku Glasnoviču in pevki Jasni Zelle, ki sta imela prav tisto nedeljo rojstni dan. Dolgoletna pevka zbora Slovenski dom in pesnica Klara Žel nas je povabila na tamkajšnje pokopališče, kjer bo počivala v miru pod ploščo, na kateri bodo izpisani njeni verzi. Povabila nas je tudi v svojo rojstno hišo v sv. Trojici, kjer živijo njeni sorodniki Žel (Zibote). Družina na domačija nas je izjemno toplo sprejela.

Olga Tkalcic

EVROPSKI KONGRES IZGNANCEV IN BEGUNCEV

Slovenski izgnanci 1941–1945, ki smo člani Krajevne organizacije Društva izgnancev Slovenije Zagreb (KO DIS Zagreb), smo se 6. junija udeležili prvega evropskega kongresa izgnancev in beguncev v Ljubljani. Pridružili so se nam številni člani Slovenskega doma.

Kongresa so se udeležile delegacije enajstih evropskih držav: Avstrije, BiH, Češke, Francije, Hrvaške, Nemčije, Poljske, Rusije, Slovaške, Srbije in Ukrajine. Prišli so tudi predstavniki nekaj humanitarnih organizacij iz Evrope.

V uvodnem govoru je slovenski predsednik Danilo Türk navzočim zaželel priskočno dobrodoščilo, posebej je pozdravil delegacije iz drugih evropskih držav. Poudaril je pomen kongresa in organiziranosti izgnancev, beguncev in drugih žrtev vojnega nasilja v Evropi. Izrekel je priznanje Društvu izgnancev in beguncev Slovenije, ki izjemno dobro deluje vse od leta 1991.

V Sloveniji je društvo čutiti kot pomembno organizacijo civilne družbe, ki vlaga veliko napora v ohranjanje zgodovinskega spomina na obdobje druge svetovne vojne.

64 let od vrnitve iz izgnanstva

Predsednica DIS Ivica Žnidaršič je podala osem predlogov za delo kongresa in organiziranost izgnanstva v Evropi. Vse predloge je kongres sprejel. Petdesetim predsednikom in predsednicam evropskih držav in zaveznikom v drugi svetovni vojni je bilo poslano pismo o sklepih kongresa.

Vsi navzoči smo prejeli brošuro referatov na kongresu, prevedenih v slovenski jezik.

V Zagreb smo se vrnili veseli, z občutkom, da je kongres uspel. Tako smo tudi proslavili 64-letnico vrnitve iz izgnanstva in dan izgnancev 1941–1945.

Potrebno je še dodati, da so poročila s kongresa odmevala ne samo v Sloveniji, temveč tudi drugod v Evropi.

S. Kramar

DUHOVNA SEKCIJA: BILI SMO V PODJUNI

Rož, Podjuna, Zila, venec treh dolin, tako se začena ena izmed številnih pesmi koroškega skladatelja Pavla Kernjaka. Tudi Avstrija ima veliko alpskih dolin. Podjuna leži najbolj vzhodno. Obiskali smo jo 13. in 14. junija.

Središče doline je Pliberk (Bleiburg). Izkopanine pričajo, da so bili ti kraji naseljeni že v času rimskega imperija. Na Sv. Hemi v Podjuni so še danes vidni obrisi petih cerkvic, ki so nastajale od leta 400 dalje. Slovani so te kraje naseljevali od 3. do 7. stoletja. Kralj Samo je postal voditelj skoraj vseh slovanskih rodov v Evropi (623-658). Že v tem času so znani karantanski vojvodi. Po posebnem obredu so jih ustoličevali na Krnskem gradu na Gosposvetem polju. Celovec je še danes kulturno središče koroških Slovencev v Avstriji. Tu je slovenska gimnazija, sedež Mohorjeve družbe, ki izdaja slovenske knjige. Prav tako so tu kulturne in politične organizacije Slovencev. Tu izhajajo trije slovenski tedniki. V bližini Celovca je kraj Gospa Sveta (Maria Saal) z znano nekdanj slovensko romarsko cerkvijo z mogočnima zvonikoma. Tu je največji bronasti zvon na Koroškem. Raznarodovanje je bilo tu tako močno, da so v tej cerkvi sv. maše samo v nemščini. Pri ljudskem štetju leta 1991 je v Celovcu samo 1.218 prebivalcev navedlo slovenščino kot občevalni jezik. Zato smo opustili misel, da bi obiskali te za Slovence zgodovinsko zanimive kraje. V Podjuni so še vedno zelo dejavna slovenska kulturna društva in pevski zbori. Romanje v Šmihel nad Pliberkom (St Michael ob Bleiburg) je bilo enostavno organizirati, saj je tu župnik slovenski jezuit p. Franček Kramberger. Zato se ni bilo težko dogovoriti, da je zbor duhovne sekcije Anton Martin Slomšek pel pri maši.

Postanek na Štajerskem

Prvi dan romanja, v soboto, 13. junija smo se ustavili v Mariboru. Tu nas je pričakal kaplan Branko Brezovnik iz Celja, saj se je želel seznaniti s člani duhovne sekcije. V doktorski disertaciji proučuje delovanje rimskokatoliške cerkve glede na varstvo slovenskih manjšin v sosednjih državah Slovenije. V stolnici nas je sprejel kaplan Igor Novak. Razkazal nam je znamenitosti stolnice, najdlje smo se zadržali ob Slomškovem grobu. Bili smo tudi v frančiškanski cerkvi, kjer je bil prvotno pokopan blaženi Anton Martin Slomšek. Nato smo se po doli-

ni reke Drave, ki jo s pridom izkoriščajo Dravske elektrarne, peljali prav do avstrijske meje. V gostišču na Poljani so dobro poskrbeli za naše želodce. Ne samo v soboto, ampak tudi v nedeljo. Tam smo tudi prenočili. Poljana je znana po tem, da so bili tu zadnji boji z nemškim okupatorjem leta 1945.

Obisk avstrijske Koroške

V nedeljo smo po kratki vožnji prišli v Šmihel. Farna cerkev sv. Mihaela je bila prvič omenjena leta 1106. Danes je to mogočna cerkve. Pevski zbor pod vodstvom prof. Vinka Glasnoviča je dobro obvladoval velik cerkveni prostor. Po maši je pevski zbor zapel še tri pesmi, med njimi tudi Schubertovo v nemščini, za kar so se domačini zahvalili s ploskanjem. Maša je bila dvojezična, v slovenščini in nemščini. Po njej nas je župnik povabil v župnišče. Ob prigrizku in pijači se je razvil sproščen klepet. Župnik je bil tako prijazen, da je šel z nami v Dobro vas (Eberndorf). Tu je mogočen samostan iz 12. stoletja, ki je bil posvečen še v 17. stoletju. Poznejše utrdbe in samostojni zvonik so nastali v 15. stoletju kot obramba proti Turkom. Gotska notranjost župnijske cerkve Marijinega vnebovzvetja je zanimiva. Sestavljena je iz dveh delov: zahodnega in vzhodnega, ki je za 12 stopnic višji. Pod njim je kriptna iz 14. stoletja. Lahko si mislimo, da je imel tak samostan velik vpliv pri razvoju kraja.

Ko smo se vračali domov, smo se za kratek čas ustavili še v Pliberku in pri hrvaškem spominskem obeležju, ki priča, da je bilo tam leta 1945 taborišče Hrvatov. Po bolj poznem kosilu na Poljani nas je čakala še dolga pot do doma.

Za vsa lepa doživetja na tem romanju se zahvaljujemo vsem, ki so nam darovali svoj čas in nam s svojo prijaznostjo obogatili oba dneva.

Martina Koman

KONCERT HARMONIKA

15. listopada održan je koncert Arantze Aguirre, mlade harmonikašice iz Španjolske, u suradnji Hrvatske glazbene mladeži i Slovenskog doma.

Koncert u Slovenskom domu bio je jedan od četiri koncerta na turneji mlade glazbenice po Hrvatskoj u okviru kulturne razmjene Hrvatska - Španjolska.

Mlada umjetnica je nastupila pred brojnim publikom ciklusa Hrvatske glazbene mladeži Mladi za mlade te posjetiteljima

i članovima Slovenskog doma među kojima je bilo i vrsnih svirača i poznavatelja harmonike. Talentirana glazbenica odsvirala je niz kompozicija klasičnih autora u zanimljivim obradama.

Arantza Aguirra rođena je 1982. godine u Luyandu u Španjolskoj. Harmoniku je studirala na konzervatoriju u Amurru, a pedagogiju u Bilbau. Sada se usavršava u Helsinkiju u Finskoj. O atmosferi u Slovenskom domu najbolje govori slika.

Mira Šurjak

Slovenski dom, naš drugi dom

V PETEK SE DOBIMO

Poročamo o treh petkih, ki so pravzaprav odtehtali srečanja petih petkov. Počitniška družjenja smo namreč preskočili.

Junij je bil bogat s parodijami. Silvin in Jozefa sta si za osrednjo temo privoščila volitve in zaplete, ki so spremljali majske lokalne volitve na Hrvaškem. Silvin je skušal rešiti uganko, kako je mogoče, da so glasovali mrtvi, in kako je mogoče, da so bile glasovnice v volilni skrinjici že prej, preden so se odprla volišča. Menil je, da so za to verjetno odgovorni volkodlaki, ki so ponoči glasovali, s prvo dnevno svetlobo pa pobegnili v pokopališko stanovanje. Jozefa je z masko ponovno izvoljenega župana, utrujena od jutranjega teka spregovorila: Punce in fanti, hvala ker ste dali glas zame. Obljubim, da bom dal zgraditi pravi Slovenski dom. Punce in fanti, še enkrat hvala, hitim pogledat, če delavci delajo na rekonstrukciji ulic. Bok, punce in fanti. Slavko je skoraj ostal brez besed. Na srečo se njegov petkov parlament ni ukvarjal z volitvami. Besedo je predal delegatom, sam povedal nekaj šal in poskrbel za slavljenca.

Septembrsko druženje

Silvin je na oder prišel zelo resno in takoj pojasnil, da bo resen tudi ostal, saj so resni časi, potekajo pa tudi resni skrivnostni pogovori: med predsednikom in premierko, med premierko in premierom ter med zunanjima ministroma. Vsi so se opravičili, ker o pogovorih ne bodo dajali izjav. Ali ni to

tako, kot če bi policist dejal: v interesu nadaljnje preiskave ne moremo dajati podrobnih izjav. Udaril je po mizi in zakričal – gong: imamo pravico vedeti. Resne besede je omilila Jozefa kot prevajalka. V slovenščini je prebrala prispevek Vere Čudine iz hrvaškega časopisa o hladilniku. Smeha je bilo dovolj, tako da se Slavku ni bilo treba posebej truditi, da bi razveselil navzoče. Opravil je svoje s slavljenici.

Oktobrski petek

Silvin bolan. Slavko začasno odsoten. Bil je na večerji ali pa je pripravljaj presenečenje. Program je prevzela Jozefa. Vse je šlo po utrjenem petkovem redu. Jozefa je opravičila odsotna SS-ovca. Prevzela je vlogo voditeljice programa in predsedovala petkovemu parlamentu. Predstavila je goste – delegate: Matildo z »rujanfesta« in admirala Dupleške mornarice. Matilda (Jozefa) se je pritoževala nad »rujanfestom« na Bundeku, ki je potekal po naročilu zagrebškega župana, čeprav je organizacija temeljila na izkušnjah karlovških dnevov piva. Na Bundeku je bilo menda 14 prizorišč. Glasba je bila raznovrstna. Jedače in pijače je bilo toliko, da si človek niti predstavljati ne more. Park je postal ogromen šotor. Narava je utrpela veliko škode, veliko dela pa je po zabavi imelo podjetje Zrinjevac. Admiral Dupleške mornarice je na šaljiv način govoril, kako je iz krmarja in kapetana splavarja postal admiral. Z domislicami je govoril o splavarjenju, trgovanju z lesom, dogodkih ob Dravi, preprodaji in kraji lesa, Romih. Vsaka zgodba je izzivala smeh občinstva. Avtor in izvajalec – se razume – je bil Slavko. Po večerji.

Ostali dogodki so bili običajni: slavljenici, prigrizek, klepet in drugo.

Slaje Krasi

V SPOMIN

SLAVICI SOKOLIĆ MRŽEK

16. julija nas je v 82. letu starosti zapustila Slavica, najstarejša članica pevskega zbora Slovenski dom. Kot najstarejša članica je naše pevce zamudnike ali neredne

člane zbora opozarjala, da to ni dobro za ostale člane, da je treba na vaje prihajati disciplinirano, ker sta pesem in druženje najlepše v življenju.

Slavica je res živela za pevski zbor. Tudi zadnje čase, ko ni več mogla nastopati z nami (zaradi bolezni ni mogla dolgo stati), je šla z nami na gostovanja in nam pripovedovala, kako je bilo v preteklih časih.

Na lansko podelitev Gallusovih priz-

nanj – značk zaslužnim članom pevskega zbora je Slavica po zasluženo priznanje prišla v spremstvu sina Željka. Kot dolgoletna članica zbora je prejela zlato Gallusovo značko.

Ko sem ji takrat pomagala pri odhodu iz Slovenskega doma, mi je rekla: Veš, teh par uric, ki so bile zame tako lepe in nepozabne, mi je podaljšalo življenje.

Verjetno je bilo res tako. Slavica, hvala ti za vse. *Ivanka Nikčević*

V SPOMIN

VLADIMIRJU JUGOVIČU

Vladimir Jugovič nas je zapustil 25. julija. Vlado, kot smo ga imenovali, se je rodil v Vršču in je bil sin železniškega uradnika Mateja Jugoviča, zelo aktivnega člana zagrebškega Slovenskega doma.

Vlado je bil eden od najbolj zaslužnih za delovanje Slovenskega doma. V dveh desetletjih, v letih 1970–90, ko je bil predsednik društva, je bil izjemno uspešen. Marsikateri Zagrebčan se spominja »plesnjakov

Matej Jugovič. Vlado jim je v posebnih posodah prinašal toplo hrano.

Spoznal sem ga leta 1994, ko je z navdušenjem pripravljaj razstavo ob 65-letnici

v Slovincu«. Pomembno je bilo že to, da se je govorilo o Sloveniji in Slovincih.

Vlado je že kot 15-letni fant pomagal očetu, ko je pomagal slovenskim izgnancem. Izgnanci, ki so se vračali na domača ognjišča, so se ponavadi na kratko zadržali na zagrebški železniški postaji, kjer jih je pričakal

društva. Pridružil sem se mu in takrat sva se zblížala. Tudi najina očeta sta skupaj delovala v društvu. V tistem obdobju se je angažiral kot predavatelj in odličen organizator izletov.

Rad je imel Slovenski dom in je redno prihajal na prireditve. Vedno sva se srečala na januarskem prvem petku, kot slavljenca. Če se kdaj nisva stinjala in se celo sprla, je to že čez noč minilo. Naslednji dan je bilo vse po starem. Ne morem pozabiti človekoljubnosti, ki mi jo je izkazal v težkih trenutkih ob izgube moje soproge. Včasih ga morda nismo razumeli, njegova so čustva bila vedno slovenska. Z njegovim odhodom smo Slovenci izgubili Slovenca.

Silvin Jerman

PREDSTAVLJANJE KNJIGE PUT NEJCA ZAPLOTNIKA

Ne sjećam se, da je naša dvorana u Slovenskom domu bila tako popunjena kao u utorak 6. listopada, prilikom predavljanja hrvatskog prijevoda knjige Put Nejca Zaplotnika.

Uz nas nekoliko članova Slovenskoga doma bilo je mnoštvo mladih alpinista, starijih i mladih planinara, novinara, slovenski veleposlanik u Hrvatskoj Milan Orožen Adamič

... Svi smo se veselili susreta s našim starim poznanikom Vikijem Grošljem, a prvi puta nas je posjetio Stipe Božić. Dvadesetosam godina po objavi knjige Put Nejca Zaplotnika i nakon osam izdanja na slovenskom jeziku, u godini kada se obilježava 30. obljetnica od prvog slovenskog, ali i hrvatskog uspona na Mount Everest, zagrebački se je izdavač Libricon (urednik Željko Žarak), odlučio ovu uspješnicu prevesti na hrvatski jezik (prijevod Božica Papeš-Mokos). O uspomeni na Nejca Zaplotnika je najprije progovorio Viki Grošelj, koji je i napisao predgovor povodom petog izdanja knjige 2000. godine: »Nejc Zaplotnik je sasvim sigurno jedna od najkarizmatičnijih osobnosti slovenskog alpinizma. Za tvrdnju nije dovoljno imati niz značajnih uspona u domaćim i inozemnim planinama. Nije, također, dovoljno da među njima budu i tri teška prvenstvena smjera na osamtisućnjake, koja su ga 1979. smjestila uz bok slavnom Messneru. Ono najvažnije je da je Nejc svoj život živio tako iskreno kako ga je opisao u Putu. Iz tog razloga se tom majstorskom tekstu nema što dodati niti oduzeti.« Stipe Božić napisao je predgovor knjizi travnja 2009. godine: »Pušiš?! – upita me.

»Ponekad«. - odgovorih. »E, ovo je pravo mjesto za jednu zapaliti«.

Ta cigareta, čije smo dimove otpuhivali prema Zapadnoj dolini Everesta, bila je početak našeg iskrenog prijateljstva.

Kad smo se ponovno 1971. godine sreli pod južnom stijenom Lhotsea rekao je da mu izlazi knjiga. Čim sam je pročitao rekao sam mu da se o alpinizmu, nakon njegove knjige, teško nešto bolje može napisati. Nejčeva knjiga mi je pomogla da se još dublje zagledam u razloge koji alpiniste tjeraju k vrhovima planina«

Smrt pod lavinom u Himalaji

Nejcu Zaplotniku je 24. travnja 1983. ledena lavina koja se srušila s južne stijene Manasluja prekinula životni put. Poginuo je kao član splitske alpinističke ekspedicije godine. Na tom putu su u bazi još proslavili 15. travnja njegov zadnji 31. rođendan. Godine 1996. se je Viki Grošelj uputio na najganutljivije putovanje u Himalaju. Na Nejčev samotni grob – do drvenog križa pod Manaslum poveo je njegovu ženu Mojcu i sinove Nejca, Luku i Jaka. Čitav taj put bio je mirno, blago i puno poštovanja prisjećanja na Nejca – muža, oca, prijatelja, velika- na slovenskog i svjetskog alpinizma.

Knjiga Put je bogato opremljena s slikama sa svih Nejčevih uspona i obiteljskim slikama. Na naslovnici se nalazi Nejčeva fotografija, koju je na usponu k vrhu Everesta snimio Grošelj. Knjigu je Nejc posvetio svom najboljem prijatelju na ovome svijetu – ženi Mojci, koja je isto prisustvovala na promociji knjige u Zagrebu. Nakon predavljanja knjige slijedila je petnaestominutna projekcija dokumentarnog filma o najvišoj gori svijeta te prvog uspona slovenskih, hrvatskih i bosanskih alpinista na Mount Everest (8848 m) 1979. godine. Nejc Zaplotnik i Andrej Štremfelj su dana 13. 5. 1979. prvi došli na vrh. Dva dana kasnije još Stane Belak, Stipe Božić i šerpa Ang Phu. To je bio prvenstveni uspon po zapadnom grebenu.

Polona Jurinić

HIMALAJA UZELA I TOMAŽA HUMARA

Poznatog slovenskog alpinista, jedno vrijeme i vodećeg u svijetu, 40-godišnjeg Tomaža Humara, švicarski spasioci su uz pomoć helikoptera pronašli 14. studenog ujutro mrtvog na padinama Langtanga na Himalaji, na visini od 5600 metara. Humar je namjeravao sam osvojiti vrh Langtang Lirung (7227 m), ali mu se na južnoj stijeni dogodila nesreća, kad je na visini od 6300 metara slomio nogu i nekoliko rebara. Nije mogao dalje, pa je pozvao pomoć putem satelitskog telefona. Akciju spašavanja iz Slovenije je koordinirao Viki Grošelj. Stipe Božić nakon tragične vijesti je izjavio: »Opasan je svaki alpinistički uspon, a solo uspon koji put je i sigurniji od zajedničkog. Tomaž je pomicao granice mogućeg i zato zaslužuje divljenje.« Prije četiri godine svijet je danima promatrao dramu kad je Humar sam zapeo u stijeni na 6000 metara visine, na Nanga Parbatu u Pakistanu. Tadašnji premijer Janša je kod predsjednika Musharaffa urgirao da ga se spasi i to je u zadnji tren uspjelo, u dotad jedinstvenoj akciji spašavanja helikopterom.

Slovenski dom, naš drugi dom

VEČER Z DESO MUCK IN
JAGNO POGAČNIK

10. novembra sta nas v Slovenskem domu obiskali slovenska pisateljica Desa Muck in prevajalka njenih knjig v hrvaščino Jagna Pogačnik. Dogodek so spremljali tudi osmošolci iz osnovne šole Brežice in študenti slovenščine na zagrebški filozofski fakulteti.

Literarni večer z naslovom Knjiga mene bere je pripravil Svet nacionalne manjšine Mesta Zagreba. Vodila ga je Agata Klinar Medaković. Brežiške učence so spremljale ravnateljica šole Marija Lubšina Novak, njena pomočnica Nevenka Reš in profesorica slovenščine Darja Mandžuka. OŠ Brežice je za nadpovprečno kulturno dejavnost oktobra prejela priznanje Kulturna šola 2009, ki ga podeljuje Javni sklad RS za kulturne dejavnosti. S študenti slovenščine je prišla tudi lektorica Andreja Ponikvar.

Desino ustvarjanje in njena Anica

Ena od najmlajših članic Slovenskega doma Lina Rop je prebrala odlomek iz knjige Anica in materinski dan, ki jo je Desa Muck posvetila svoji mami. Sledil je pogovor, v katerem smo zvedeli, da si je lani Desine knjige v slovenskih knjižnicah spodobilo kar 64 tisoč bralcev. Pri pisanju jo navdihujejo zgodbe, ki jih sliši, opazovanje, domišljija in osebna doživetja. Njena junakinja Anica je oživela tudi na TV-ekranih, saj je TV Slovenija posnela deset delov nanizanke. Desa je pripovedovala tudi o svojih televizijskih izkušnjah. Prav zdaj na TV Slovenija lahko spremljamo nanizanko, v kateri igra županjo manjšega mesta. Slab scenarij so reševali sami igralci. Snemanje je bilo zelo naporno. Nanizanka se ukvarja z odnosi med Slovenci in Srbi. Slovenci so ozkogrudni, brez humorja, škrti, Srbi pa njihovo čisto nasprotje. Glede nedeljske oddaje z Mariem je povedala, da so po sedmih letih redni nastopi postali preveč rutinski in so jo duševno in telesno izčrpali. Zdaj nastopa samo enkrat na mesec. Nagrad se je vedno razveselila. Ker piše za bralce in ne za žirije, so ji nagrade bralcev najdragocenejše. Povedala je tudi, da je mati treh hčerk. Iz njihovega otroškega obdobja je črpala snov za pisanje knjig za otroke in najstnike. Kot otrok je rada brala, bila je radovedna, kako drugi pišejo. A pisanje je pomembno delo. Sedaj bere knjige, ki jo same poiščejo. Spregovorila je tudi o gledališču, ki je njena velika ljubezen. Rada obiskuje vaje, rada vidi, kako nastane predstava. Sedaj pripravljala v Cankarjevem domu svojo trilogijo, ki bo verjetno velik gledališki dogodek. Rada bi prišla kot avtorica v Zagreb.

Prevajalski izzivi in radosti

Jagna Pogačnik je prevedla serijo knjig Anica, nekaj slikanic ter tri romane, in sicer Sama doma (Sama kod kuće), Lažniva Suzi (Lažljiva Suzi) in Hči lune (Mjesečeva kći). Vse so izšle pri Mozaik knjigi. Pri prevajanju Dese Muck ni imela težav in je bila pri tem delu zelo sproščena. Vesela je, da sta se osebno spoznali. Jagna Pogačnik je prevedla tudi slovensko uspešnico Čefurji raus mladega slovenskega pisatelja Igorja Vojnoviča, ki jo vsem priporoča za branje. Zdaj končuje prevod romanov Andreja Skubica Popkorn in Andreja Blatnika Promjeni me. Obžaluje, ker na Hrvaškem še niso odkrili Ferija

Lainščka. Po njenem mnenju je književnost danes vse manj pomembna, čeprav se v Sloveniji in na Hrvaškem veliko piše. Pisatelji se vračajo k družinskim temam. Pojavljajo se tudi škandali pri podelitvah nagrad. Pri Slovencih in Hrvatih je zelo močna srednja generacija piscev. Sodelovanje med njimi je zelo dobro, boljše kot med politiki.

Na koncu je Jagna Pogačnik dejala, da za knjige ni smrti, Desa Muck pa, da je pisateljstvo zelo resen poklic.

Desa Muck, publicistka, igralka, televizijska voditeljica in mladinska pisateljica. Rodila se je v Ljubljani, živi in dela v Mokronogu. Od leta 1982 nastopa v filmih, video zgodbah, reklamah, TV-oddajah. Najprej je pisala ljubezenske zgodbe, nato mladinsko literaturo. Znana je po zgodbah, podlistkih, novelah, kolumnah in radijskih igrah. Kot humoristka sodeluje v oddaja TV Slovenija. Dve deli iz knjižne serije Blazno resno sta postali uspešnici tudi na odrskih deskah (Blazno resno slavni in Blazno resni zadeti). Poleg že omenjenih knjig je napisala še romane Tistega lepega dne, Pod milim nebom, Kremplin, Fonton, Čudež v operi, Panika, Peskovnik boga otroka. Med drugim je prejela Levstikovo nagrado (2005), Priznanje IBBY, nagrado Večernica (1997) za mladinski roman Lažniva Suzi, zbirka Anica pa je dobila nagrado Moja najljubša slovenska knjiga po izboru mladih bralcev (2003 do 2006).

Jagna Pogačnik je knjižna kritičarka in prevajalka. Njen oče Jože Pogačnik (1933–2002) je bil slovenist in literarni zgodovinar, dolga leta je predaval tudi na Hrvaškem. Pogačnikova že dvajset let objavlja književne kritike, eseje in razprave v številnih časopisih (od leta 2000 v Jutarnjem listu), na radiu in televiziji. Urejala je časopise za književnost Rijek in Zor, od letos je urednica knjižnice konTekst, ki sta jo ustanovila EPH in Novi liber. Uredila je nekoliko antologij, skupaj z Milovanom Tatarinom pa je avtorica čitanke za 5. razred osnovne šole (2003). Iz slovenščine je prevedla okoli sto književnih in strokovnih tekstov, kakšnih deset radio dram in dvajset knjig sodobnih slovenskih prozaikov. Leta 2000 je za prevajanje prejela mednarodno nagrado Kulturkontakta z Dunaja. Je članica Društva hrvaških pisateljev, Hrvaškega društva književnih prevajalcev, Hrvaške skupnosti samostojnih umetnikov in Matice hrvaške.

NOVICE IZ KARLOVCA

Junija se je v Slovenskem domu Karlovec sklenil še drugi cikel predavanj o znanosti, tehnologiji in družbi. Aprilsko dogajanje pa je zaznamovala predstavitev knjige **Hrvaška – Slovenija, prijateljstvo v bližini**.

27. aprila je bila v karlovški mestni knjižnici Ivana Gorana Kovačiča predstavitev knjige **Hrvaška-Slovenija, prijateljstvo v bližini**. Knjigo je predstavil urednik Andrija Karafilipović, glavni tajnik Koordinacije hrvaških društev prijateljstva in predsednik Društva slovensko-hrvaškega prijateljstva. Knjigo sestavljajo obsežno dokumentirano gradivo in osebna pričevanja članov, med njim predsednika karlovškega Slovenskega doma Silvina Jermana. O dolgoletnem delovanju društva sta govorila dr. Stjepan Heimer in Marjan Kombol. O slovenskih zastavah in njihovem poreklu je spregovoril Željko Heimer. Polna Jurinić je prebrala odlomek iz članka **Slovenec v hrvaški domovini** Silvina Jermana in nekaj pesmi iz knjige. Kitarski kvartet mestne knjižnice (Lovro Šutej, Matej Bašić, Renato Frketic in Fabijan Štedul) pod mentorstvom Vilima Borko je zaigral opus slovenskih in hrvaških melodij.

Večer se je nadaljevala v prijetnem druženju članov društva in prijateljev. Tudi tokrat se je potrdilo, da je kulturna različnost, kulturno bogastvo.

Ciklus predavanj o znanosti, tehnologiji in družbi

Ciklus predavanj, ki so potekala od oktobra do junija, so skupaj pripravili Slovenski dom Karlovec, karlovško vseučilišče in mestna knjižnice. 45-minutna predavanja pod skupnim naslovom **Sedanost in bližnja prihodnost znanosti, tehnologije in družbe** je ob ponedeljkih zvečer vodil dr. Mirko Butković. V razpravi so lahko sodelovali tudi obiskovalci. Potekala so naslednja predavanja: dr. Mirko Butković: **Znanost in verstva**; Damir Vranić: **Alstom Karlovec, sedanost in pogled v bližnjo prihodnost**; Ivan Feitl: **Kaplast, sedanost in možnosti**; Želimir Janjić, državni sekretar za šolstvo: **Srednja šola za vse**; Željko Pavlin: **HS-Produkt, proizvodi in tehnologija danes in jutri**; Josip Martišković: **Livarna Duga Resa, trenutno stanje in prihodnost**; Krešimir Veble: **Voda – problem sveta, Hrvaške in Karlovca**; dr. Juraj Božičević: **Scenariji in strategije razvoja, kako danes razmišljati in ustvariti gospodarski razvoj Hrvaške**; Vladimir Ferdelji: **okrogla miza Kako najti izhod iz krize**.

SLOVENŠČINA ZA OSNOVNOŠOLCE V ŠTRIGOVI IN NA REKI

Hrvaška manjšinska zakonodaja pripadnikom narodnih manjšin med drugim zagotavlja tudi pravico do izobraževanja v svojem jeziku. Glede pouka slovenščine so led prebili na osnovni šoli Štrigova, sledila pa ji je osnovna šola Pećine na Reki.

Po zakonu se pouk jezika narodne manjšine lahko izvaja na vseh treh vzgojno-izobraževalnih ravneh, na predšolski, osnovnošolski in srednješolski. Slovenska manjšina, organizirana v društvih ter v okviru svetov in predstavnikov do letos teh možnosti še ni izrabila. Prva ustanova, v kateri so uvedli pouk slovenščine, je OŠ Štrigova v Medžimurski županiji, in sicer na pobudo staršev učencev. V tem mestecu v neposredni bližini hrvaško-slovenske meje po podatkih ljudskega štetja iz leta 2001 živi 3.221 ljudi, med njimi 82 slovenske narodnosti, kar je dobrih 2,5 odstotka prebivalcev. Štrigova prednjači v Medžimurski županiji po deležu tistih, ki so za svoj materni jezik v popisu navedli slovenščino. Teh je 129 ali kar 4 odstotke prebivalcev. Pouk slovenščine se je začel v drugem polletju šolskega leta 2008/2009 in se nadaljuje. Organiziran je v skladu z zakonom o vzgoji in izobraževanju v jeziku in pisavi narodnih manjšin, po modelu C, ki je na Hrvaškem sicer manj v uporabi, zagotavlja pa učenje jezika in kulture v dopolnilnem urniku, od dveh do petih ur na teden. Pouk v Štrigovi poteka enkrat tedensko, poučuje ga učiteljica Anita Škvorc, sicer profesorica hrvaške književnosti. Po besedah ravnatelja Stanislava Rebernaka je štrigovska šola že navezala tudi stike z najbližjo slovensko šolo, in sicer OŠ Kog, ki je podružnica matične OŠ Miklavž pri Ormožu.

Slovenščina letos tudi v reški šoli

Z letošnjim šolskim letom po enakem modelu poteka tudi pouk slovenščine na OŠ Pećine na Reki. Leta 2006 je bila to edina javna šola na Hrvaškem, kjer je bilo slišati slovensko besedo. Takrat se je pouk slovenščine začel na pobudo ravnateljice Irene Margan, v okviru projekta Slovenska informativna točka Si-T. Po treh letih so se uresničile želje in pouk se je uvrstil v

redni šolski program in med ocenjevane predmete. Dosedanja prostovoljna, a odmevna in zelo dobro obiskana dejavnost, ki jo je prizadevno vodila ravnateljica sama, je bila odprta za vse osnovne šole na Reki. Vsako leto je bilo prijavljenih več kot trideset učencev, osmošolci so učenje želeli nadaljevati tudi po vpisu na srednjo šolo, že po prvem letu so po tečaju starši otrok povpraševali po tečaju za odrasle. Zato je bilo upravičeno pričakovati, da bo predlog za uvrstitev slovenščine v redni program v celoti podprla tudi hrvaška država. Ravnateljica Irena Margan izraža zadovoljstvo, ker njen večletni trud ni bil zaman, zadovoljna pa je tudi nova učiteljica Vida Srdoč, po izobrazbi sicer diplomirana ekonomistka s pedagoškim izpitom, ki pa ima za seboj desetletje in pol zelo uspešnih tečajev slovenščine za srednješolce in odrasle.

Slovenci na Hrvaškem

VSESLOVENSKO SREČANJE 2009 V VARAŽDINU

Letošnje vseslovensko srečanje je potekalo v Varaždinu in Varaždinskih Toplicah 3. in 4. septembra. Na srečanje je prišlo prek tristo članov slovenskih društev na Hrvaškem.

Srečanje je organizirala Zveza slovenskih društev na Hrvaškem v sodelovanju s Svetom slovenske nacionalne manjšine Varaždinske županije in društvom Nagelj iz Varaždina kot gostiteljem. Udeležili so se ga člani iz vseh slovenskih društev, ki delujejo na Hrvaškem, in sicer iz šibeniškega društva Dr. France Prešeren, zadrške, buzetske in dubrovaške Lipe, puljske Istre, splitskega Triglava, zagrebškega in karlovskega Slovenskega doma, reške Bazovice, lovranskega Snežnika, društva Labin iz Labina, poreške Oljke, osiješkega društva Stanko Vraz in varaždinskega Nageljna.

Dobrodošlica z lectovim srcem

Skupine, ki so prihajale v Varaždin ob različnih urah, so sprejemali člani domačega društva Nagelj. Goste so popeljali do društvenih prostorov in jim za dobrodošlico in v spomin podarili lectovo srce. Po okrepčilu so skupine prevzeli strokovni vodiči, ki so jim razkazali Varaždin in njegove znamenitosti. Po

organiziranem ogledu mesta so bili udeleženci povabljeni na kosilo v samopostrežno restavracijo, popoldne pa so si lahko še sami ogledali varaždinske znamenitosti, tudi mestno pokopališče.

Medtem je delegacijo Slovencev, ki jo je vodil podpredsednik Zveze slovenskih društev Franc Strašek, v mestni hiši sprejel varaždinski podžupan Slobodan Mikac, v palači Varaždinske županije pa predsednica županijske skupščine Dubravka Biberdžić. Na obeh sprejemih so sogovorniki poudarili dobro sožitje slovenske manjšine s hrvaškimi someščani in pomembno vlogo posameznih Slovencev v Varaždinu, tako v preteklosti kot v sedanjosti, ko Varaždin praznuje 800. obletnico obstoja. Izražena je bila pripravljenost mestne in županijske oblasti, da še naprej podpira dejavnosti slovenskih manjšinskih združenj. Za vseslovensko srečanje je mesto Varaždin zagotovilo strokovne vodiče, Varaždinska županija pa je dogodek podprla s sredstvi, dodeljenimi manjšinskemu svetu.

Druženje v Varaždinskih Toplicah

Za namestitev in večerno druženje je bilo poskrbljeno v bližnjem zdravilišču Varaždinske Toplice. Pred večerjo v hotelu Minerva je potekal tudi sestanek, ki so se ga udeležili predsedniki navzočih društev (glej okvir).

Pred večerjo so udeležence pozdravili Franc Strašek, Rudi Merljak in Marko Sotlar ter predstavniki gostitelja. Pogrešali smo predsednika Zveze slovenskih društev na Hrvaškem Darka Šonca, ki se je za odsotnost zaradi zdravstvenih razlogov pisno opravičil. Njegov pozdrav udeležencem je prebrala njegova hči. Povezovalka je bila Agata Klinar Medako-

vič, tajnica Sveta slovenske nacionalne manjšine v Zagrebu. Za prijetno druženje in zabavo je poskrbel ansambel iz Sevnice. Tudi predstavniki nekaterih društev so izvedli nekaj svojih točk programa. Družili smo se do poznih večernih ur.

Zahteven podvig Nageljna

Organizacija in izpeljava vseslovenskega srečanja sta bili dokaj zahtevni. Med najbolj zaslužnimi člani društva Nagelj je bila Barbara Antolić, predsednica Sveta slovenske nacionalne manjšine Varaždinske županije. Bila je gonilna sila dogodka. Za sprejem gostov je bil zadolžen predstavnik varaždinskih Slovencev, poverjenik Zdenko Šerdoner. Za uspeh srečanja se je treba zahvaliti tudi Darku Šoncu in Agati Klinar Medaković. Kako uspešno je bilo srečanje, pa bo presodil vsak udeleženec sam. Tudi morebitni spodrseljaji so lahko koristna izkušnja za prihodnja srečanja. (HM)

ZVEZA SLOVENSKIH DRUŠTEV NA HRVAŠKEM

Ob robu vseslovenskega srečanja je potekel sestanek predstavnikov Zveze slovenskih društev na Hrvaškem, ki ga je vodil podpredsednik Franc Strašek. Navzoči so razpravljali o možnosti izmenjave kulturnih vsebin, saj v društvih že vrsto let uspešno delujejo pevski zbori, gledališke in folklorne skupine, ki bi se s kakovostnimi programi lahko predstavili tudi članom drugih društev. Slovenski dom Zagreb bi lahko na primer pri ostalih društvih gostoval z razstavami o Francescu Robbi, Primožu Trubarju, Josipu Gostiču ter z izdelki kreativne delavnice Šopek. V razpravi se je potrdilo zanimanje za takšno izmenjavo, ki je doslej praktično ni bilo, vendar je bil izpostavljen finančni

vidik – že gostovanje enega pevskega zbora s 25-35 člani je velik finančni zalogaj. Sprejet je bil sklep, da se ta aktivnost načrtuje pri sodelovanju na razpisu Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu za leto 2010. Druga točka dnevnega reda je bila povezana z nalogo novoustanovljenih društev, da uskladijo svoje statute s statutom Zveze. Statut društva mora med drugim določati upravna telesa, obveznost letnega zasedanja skupščine, dostavo zapisnika Zvezi in prenos premoženja društva na Zvezo, če bi društvo prenehalo obstajati. Udeležencem sestanka je Strašek poročal tudi o zasedanju parlamentarne komisije za Slovence v zamejstvu in po svetu. (FS)

PRVO LETO URADA ZA EVROPO NA REKI

Urad za Evropo je organizacija, ki skrbi za izvajanje čezmejnih razvojnih projektov ter mednarodno sodelovanje in povezovanje, predvsem za slovenske organizacije in društva na Hrvaškem, njen lastnik v celoti pa je Zveza slovenskih društev na Hrvaškem. O prvem letu delovanja poroča vodja urada Marijana Košuta.

Urad za Evropo s sedežem na Reki je bil ustanovljen 1. septembra 2008, na predlog Urada za Slovence v zamejstvu, ki ga tudi financira. Najprej je bilo predvideno, da bo od zunanjega financiranja odvisen naslednja tri leta, dokler se ne začne samostojno financirati iz redne dejavnosti. Pri tem se ni upoštevalo število razpoložljivih programov za Hrvaško kot predpristopno članico; še posebej je omejeno število ustreznih programov za prijavo projektov slovenske narodne manjšine s Hrvaške.

Kaj je Urad za Evropo počel doslej?

Glede na to, da je bil urad ustanovljen tik pred zaključkom prvega javnega razpisa Operativnega programa čezmejnega sodelovanja Slovenija - Hrvaška 2007-2013 (OP IPA SLO-HR 2007-2013), ni bilo mogoče pripraviti projektov v skladu s pravili razpisa in v sodelovanju z organizacijami slovenske manjšine na Hrvaškem. V prvem letu delovanja pa sta bila uspešno izpeljana dva seminarja o projektne

razmišljanju in pripravi čezmejnih projektov, namenjena zainteresiranim članom slovenskih društev in drugih organizacij na Hrvaškem. Seminarja sta potekala pod strokovnim vodstvom. Iz prvih odzivov lahko sklepam, da so slovenska društva zainteresirana za čezmejne in mednarodne projekte, a pri tem opozarjajo na nekatere pomanjkljivosti. Zdi se, da je največ pomislekov glede nujnega vnaprejšnjega financiranja projektov (vsaj 6-9 mesecev), poleg tega se člani društev (še) ne čutijo dovolj usposobljeni za projektno delo, kot dodatno oviro nava-

jajo starostno strukturo članov ter predvsem volontersko opravljanje dela v društvih, ki se mu posamezniki posvečajo poleg rednih zaposlitev.

Aprila so Urad obiskali minister za Slovence v zamejstvu in po svetu Boštjan Žekš, državni sekretar Boris Jesih in vodja sektorja za spremljanje položaja Slovencev zunaj RS in statusne zadeve Rudi Merljak. Seznanili so se z delovanjem Urada in problemi, s katerimi se srečuje.

Šolanje je naložba v prihodnost

V podjetju sem zaposlena samo vodja urada. Urad

Slovinci na Hrvaškem

za Evropo je od ustanovitve neposredno investiral v moje izobraževanje in udeležbo na vrsti seminarjev in pripravljanih delavnic za številne programe; med drugim sem uspešno končala šolanje v polletni Šoli praktične priprave projektov za nepovratna sredstva v Zagrebu. Šolanje je naložba v našo prihodnost, zato pričakujem podporo za dodatno izobraževanje, tudi izobraževanje novih kadrov, potrebnih za projektno delo ter čezmejno sodelovanje.

O svojih izkušnjah z ustanavljanjem in vodenjem Urada za Evropo na Reki sem predavala na junijskem seminarju v Sarajevu, namenjenem predstavnikom slovenskih društev iz Bosne in Hercegovine. Cilj je, da bi se Urad za Evropo ustanovil tudi v BiH.

Kot predstavnica slovenske manjšine s Hrvaške sodelujem kot opazovalka v nadzornem odboru OP IPA SLO-HR 2007-2013. Zelo pozitivno ocenjujem vključevanje v operativne programe, kjer je to seveda mogoče, ravno tako vključevanje predstavnika Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu kot polnopravnega člana nadzornega odbora. Zelo pomembno je prisluhniti predlogom ter zagotoviti podporo projektom slovenske manjšine iz zamejstva. Urad za Evropo Reka je v preteklem letu vzpostavil tudi mrežo s številnimi strankami, ki so potencialni prijavitelji EU projektov v prihajajočih razpisih.

Želela bi se zahvaliti Zvezi slovenskih društev na Hrvaškem, Uradu za Slovence v zamejstvu in po svetu, vladni službi za lokalno samoupravo in regionalno politiko ter parlamentarni komisiji za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu za dobro sodelovanje, z željo, da še naprej uspešno in pridno delamo.

Slovenci na Hrvaškem

DRŽAVNI ZBOR SPREMINJA ZAKON O SLOVENCIH V ZAMEJSTVU IN PO SVETU

Državnozborna komisija za odnose Slovenije s Slovenci v zamejstvu in po svetu je 30. septembra razpravljala o spremembah in dopolnitvah zakona o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja. Predsednik komisije Miro Petek je na sejo povabil tudi predstavnika Zveze slovenskih društev na Hrvaškem.

Seje so se udeležili tudi drugi predstavniki slovenskih krovnih organizacij v zamejstvu (iz Avstrije, Italije in Madžarske), predstavniki Slovaka in Svetovnega slovenskega kongresa. Iz

Urada za Slovence v zamejstvu in po sveti sta v razpravi sodelovala minister Boštjan Žekš in Rudi Merljak.

Stališča Zveze slovenskih društev na Hrvaškem je predstavil Franc Strašek. Zavzel se je za korenito spremembo zakona in njegovo posodobitev, za kar pa je potrebnega veliko dela in usklajevanja. Predlagal je, da bi Slovenija odnose s svojo narodno skupnostjo v sosednjih državah uredila v skladu s tako imenovanim celovškim dokumentom, ki ga je Slovak sprejel 26. avgusta leta 2008. V skladu s tem predlogom bi Slovence na celotnem območju hrvaške države obravnavali kot zamejce oziroma avtohtono narodno skupnost. Sedanjo zakonsko delitev na Slovence v zamejstvu in na Slovence po svetu številni rojaki (zlasti v Dalmaciji) razumejo kot žaljivo in diskriminatorno. Takšna delitev vnaša nezadovoljstvo in neenotnost v delovanje Zveze slovenskih društev na Hrvaškem. Dejstvo je, da so bili vsi Slovenci na Hrvaškem v okviru skupne jugoslovanske države ustavno-pravno priznani kot konstitutivni narod na njenem celotnem ozemlju, kar bi morali pri

ureditvi tega vprašanja upoštevati.

Zakaj so Slovenci na Hrvaškem avtohtoni?

Slovenci se na Hrvaško niso priselili po letu 1991, ko je Republika Hrvaška postala samostojna država. Če je država Hrvaška »nova«, tega ne moremo reči za Slovenci, ki so na njenem ozemlju »stara« narodnostna skupnost, iz časa SFRJ, stare Jugoslavije, tudi iz Habsburške monarhije. Strašek je še dejal, da so se Slovenci na Hrvaškem uspešno vključevali v življenje in napredek družbe, tudi po zaslugi kulturne sorodnosti pa so se postopno stopili z večinskim hrvaškim okoljem. Vendar slovenska nacionalna zavest, slovenski jezik, spomin in želja po ohranitvi slovenske skupnosti še ostajajo.

Poslanca Janja Klasinc (SD) in Franco Juri (Zares) sta menila, da bi morali o Slovencih na Hrvaškem in drugih državah nekdanje Jugoslavije ločeno razpravljati, tudi zato, ker hrvaška država Slovincem priznava status nacionalne manjšine na celotnem državnem ozemlju.

Franc Strašek

SESTANEK SLOVENSKE MANJŠINSKE KOORDINACIJE

Slovenska manjšinska koordinacija (Slomak) se je sešla 30. septembra na sedežu Svetovnega slovenskega kongresa v Ljubljani. Tema: kako izvoliti novega predsednika Slovaka?

Sestanka so se udeležili predstavniki krovnih organizacij iz Avstrije, Italije, Hrvaške in Madžarske. Iz Zveze slovenskih društev na Hrvaškem se ga je udeležil Franc Strašek. Na sestanku naj bi se dogovorili o spremembah in dopolnilih pravilnika

v delu, ki se nanaša na volitve predsednika Slovaka. Dosedanjemu predsedniku Rudiju Pavšiču je potekel drugi predsedniški mandat. Razprava ni privedla do rešitve. Udeleženci so se strinjali le, da je na predsedniškem položaju potrebna rotacija. Dogovorjeno je bilo, da bo do nadaljnjega Slovak vodil Pavšič, saj njegov namestnik Jože Hirnok te dolžnosti ne želi opravljati. Do naslednjega sestanka bodo vse krovne organizacije pripravile konkreten predlog za izvolitev novega predsednika. **(FS)**

HRVAŠKO-SLOVENSKO PRIJATELJSTVO V OBČINI BEDNJA

Člani Društva hrvaško-slovenskega prijateljstva (DHSP) občine Bednja so se 5. novembra sešli na redni skupščini. Predsednik društva Mirko Bistrović je pozdravil podpis arbitražnega sporazuma o meji med Slovenijo in Hrvaško.

Skupščine se je udeležilo prek sto članov, povabilu pa so se odzvali številni gosti, med njimi podpredsednica varaždinske županije Blanka Glavica Ječmenica, poslanec Zlatko Koračević, načelnik občine Donja Voča Krunoslav Jurgec, ravnateljica varaždinske gimnazije Marija Habjan, predsednik sveta občine Bednja Josip Podrečki, predsednica kulturnega društva Kacilj iz Leskovca Elizabeta Topnjak, podpredsednica DHSP Varaždin Rahela Blažević, direktor graščine Trakoščan Adam Pintarić, predsednik Hrvaškega kulturnega društva v Mari-

boru Josip Kelemen, predsednik Društva slovensko-hrvaškega prijateljstva Božo Dimnik, podpredsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem Franc Strašek in tajnica DHSP Zagreb Polona Jurinić.

Ob robu skupščine, ki je potrdila poročilo o delu v letu 2009 in načrt dela za leto 2010, je potekal tudi kulturni program. Predvajan je bil film o občini Bednja, nastopil je bednjanski mešani pevski zbor v spremljavi cimbalno-violinske skupine, mešani pevski zbor iz Leskovca in skupina Kavalirji. Po skupščini in programu se je nadaljevalo prijetno druženje.

Franc Strašek

HRVOJE KAČIĆ - PREDSEDNIK DRUŠTVA SLOVENSKO- HRVAŠKEGA PRIJATELJSTVA

Člani Društva slovensko-hrvaškega prijateljstva (DSHP) so na volilni skupščini 19. oktobra za naslednika Andrije Karafilipovića, ki mu je potekel štiriletni mandat, izvolili Hrvoje Kačića.

Na skupščini so bila podana poročila o štiriletnem delovanju društva – o izpolnjevanju programa in o finančnem poslovanju. Karafilipović je povedal, da je bila največja težava pomanjkanje denarja. Zanj se mora društvo potegovati na razpisu hrvaškega zunanjega ministrstva. Novo vodstvo bo moralo pokriti dolg iz leta 2009 v višini 6 tisoč kun in se pravočasno prijaviti na razpis za leto 2010. Navzoči člani so soglasno potrdili vsa podana poročila in program dejavnosti za leto 2010.

Skupščina je izvolila trinajstčlansko predsedstvo društva. Predsednik DSHP je postal Hrvoje Kačić, profesor prava morja, nekdanji poslanec v hrvaškem saboru (1990–1992) in dolgoletni sopredsedujoči slovensko-hrvaške komisije za meje (1994–2001). Za podpredsednika je bil izvoljen Franc Strašek, za tajnico Polona Jurinić, člani nadzornega odbora pa so postali Predrag Lakičević (predsednik), Zinka Karafilipović in Mohamed Al Youms

Franc Strašek

HRVAŠKA IN SLOVENIJA V 2010

Kako bodo na meddržavne odnose vplivali Ivo Josipović, arbitražni dogodki v Sloveniji in nove težave v pristopnih pogajanjih zaradi zadržkov Ljubljane

Slovenijo in Hrvaško brez dvoma čaka še eno precej naporno leto. Ker predsedniške, parlamentarne in lokalne volitve krojijo tudi notranjepolitične, posledično pa tudi zunanje-politične poteze oblasti v obeh državah, je posebna pozornost namenjena tudi izvolitvi novega šefa države na Hrvaškem. Ker vse kaže, da bo to postal uglajeni, mirni in preudarni kandidat največje opozicijske stranke SDP Ivo Josipović, večjih pretresov na predsedniškem področju najbrž ne bo. Bo pa imela Josipovićevo izvolitev v drugem krogu v začetku januarja vsaj dvojne posledice za Slovenijo. Josipović je bil eden redkih poslancev z leve strani sabora, ki je odločno zavrnil možnost, da bi glasoval za slovensko-hrvaški mejni arbitražni sporazum. Čeprav lahko to potezo pripišemo dodatnemu zbiranju volilnih točk pri volivcih, ki levici sicer niso naklonjeni, bo moral Josipović ostati načelen tudi, ko bo postal predsednik in zagovarjati trša stališča do slovensko-hrvaškega dogovarjanja o meji, še posebno, ko bodo v Sloveniji razreševali številne ustavne in referendumске težave s sporazumom. Druga, ugodnejša stran njegove izvolitve za Slovenijo bo nedvomno boljše ujemanje s slovenskim kolegom Danilom Türkom. Ni skrivnost, da med Stjepanom Mesićem in njegovim slovenskim kolegom ni nikoli prišlo do pozitivne »kemije«, kakršno je imel Mesić denimo s pokojnim predsednikom Janezom Drnovškom. Ker sta si Josipović in Türk predvsem značajska in tudi politično precej podobna, težav v komunikaciji ni pričakovati. Potrebno pa bo počakati na prvo srečanje in tudi prve poteze hrvaškega predsednika do Slovenije.

Kako z arbitražo?

Slovensko-hrvaški odnosi se bodo v letu 2010 merili tudi z arbitražnimi dogodki v Sloveniji. Ker o sporazumu še poteka ustavna presoja in ker se obeta referendum, bo to dogajanje brez dvoma pritegnilo pozornost v obeh javnostih. Če bo Borut Pahor s sporazumom uspešen in bo v prvi polovici leta dosegel njegovo ratifikacijo, bosta morali obe strani v dveh oziroma štirih tednih doseči sestavo arbitražnega sodišča. Že pri tem prvem koraku se obetajo težave, saj je malo verjetno, da se bosta državi sporazumeli o vseh arbitrih, razen če tega dogovora nista že dosegli ali ga bosta še pred slovensko ratifikacijo. Vsi ostali roki iz arbitražnega sporazuma

bodo zaradi slovenske zamude prestavljeni v leto 2011 (predložitev memoranduma), vsi postopkovni roki pa bodo v vsakem primeru začeli teči šele z dnem podpisa hrvaške pristopne pogodbe z Evropsko unijo.

Znova »blokada«

V novo leto bosta državi vstopili z novimi slovenskimi zadržki pri odpiranju ribiškega in okolijskega, kakor tudi poglavja o skupni zunanji, varnostni in obrambni politiki. Nova slovenska »blokada« – slovenska diplomacija trdi, da ne gre za politično blokado, pač pa za ureditev ostalih odprtih zadev v hrvaških pogajanjih z Unijo – bo namreč vsaj kratkoročno znova pomenila podaljševanje hrvaških pristopnih pogajanj in tudi dodatne težave v odnosih. V ospredju bodo tako znova sporazum o obmejnem prometu in sodelovanju (sops), katerega ribiški del Hrvaška vse od ratifikacije ne želi izvajati. Ta del je po zatrjevanju Ljubljane »predmet razprav v Bruslju«, Slovenija pa je že pred leti pojasnila, da bo »pred odprtjem pogajanj zahtevala celovito uresničitev sporazuma«. V Uniji so lani zatrjevali, da so »pogovori o izvedbenih pravilih ribiškega dela sops v teku in da pričakujejo hitro rešitev«. No, te rešitve očitno še ni. Ribolovni del sops je v pristojnosti evropske komisije, zato se pogovori v formatu Evropska komisija - Hrvaška - Slovenija nadaljujejo, so večkrat poudarili na slovenskem MZZ.

Kaj pa Ljubljanska banka?

Glede hrvaške ekološko-ribolovne cone bo Slovenija zahtevala obnovitev povsem jasnih hrvaških zagotovil, da ta ne bo veljala za Unijo oziroma Slovenijo. Najbrž gre za slabe izkušnje iz preteklosti, ko se Zagreb ni držal zavez, ki jih je dal v EU, da cone ne bo uveljavil za države članice. Dvostranske odnose in hrvaška pogajanja z EU bo obremenjevala tudi NEK, pri kateri Ljubljana zahteva izpolnitev obveznosti in dogovorov, predvsem glede odlaganja in skladiščenja odpadkov, kakor tudi financiranja razgradnje nuklearke. V 2010 bosta državi prenesli tudi nesporazume glede varčevalcev Ljubljanske banke. Premiera Jadranka Kosor in Borut Pahor sta sicer napovedala, da se bosta lotila tudi tega vprašanja oziroma dostopa bank in družb, lastniško povezanih z NLB do hrvaškega finančnega trga, toda slovensko stališče za zdaj ostaja nespremenjeno: to odprto vprašanje je stvar sukcesije po bivši SFRJ. Slovenija je že leta 2005 napovedala, da bo med pristopnimi pogajanjmi Hrvaške z EU vztrajala, da se slovenskim bankam omogoči svobodno poslovanje na Hrvaškem.

Rok Kajzer

Pogovarjali smo se

DARKO ŠONC, PRESEDNIK SLOVENSKEGA DOMA: ZA VZPON DRUŠTVA SO ZASLUŽNI LJUDJE Z VIZIJO IN MIR V HIŠI

Darko Šonc je na čelu Slovenskega doma že petnajst let. Ko se ozira nazaj, je ponosen, ker je društvo postalo prepoznavno stičišče Slovencev v Zagrebu in si je ustvarilo velik ugled tako v Sloveniji kot na Hrvaškem. V prihodnost gleda z zmernim optimizmom in si želi, da bi društvo tudi v prihodnje vodili ljudje z vizijo, ki bodo poskrbeli za delovanje v ozračju strpnosti in razumevanja.

Kako bi opisali Slovenski dom, kakršen je bil pred petnajstimi leti in kakršen je danes?

Razlika je hkrati majhna in velika. Majhna zato, ker je na čelu društva praktično isto vodstvo, velika pa zato, ker je vodstvo s svojo vizijo in filozofijo delovanje društva uspelo postaviti na nove temelje. Seveda člane najbolj povezuje slovenska nacionalna identiteta. Društvo je kraj, kjer se je mogoče pogovarjati po slovensko, kjer se tudi poje slovensko, kjer se o Sloveniji in o slovenskem pogovarja in govori. Vendar smo vedeli, da za mobilizacijo članstva slovenstvo ni dovolj. Naša ideja je bila, da bi Slovenski dom deloval kot dobro organizirano podjetje, ki bi premišljeno pripravljalo programe in z njimi privabljalo čim več ljudi.

Lahko naštejete tri stvari zadnjih petnajstih let, na katere ste najbolj ponosni?

Prvi uspeh je povečanje števila članov. Pred petnajstimi leti jih je bilo nekaj sto, danes jih je prek tisoč sto. Pomembno je tudi, da smo uredili društvene prostore. Če nimaš prijaznega okolja, ne moreš dobro delovati. In tretjič: z delom in enotnostjo smo si ustvarili veliko spoštovanje in ugled, postali smo vzor za organiziranost ostalih manjšin na Hrvaškem. Slovenski dom je postal blagovna znamka. In kraj, kamor prihajajo najpomembnejši posamezniki iz obeh držav – predsedniki držav, ministri, poslanci. Moram pa dodati še četrto stvar, na katero sem res ponosen. To je Novi odmev, naš časopis, ki izhaja že od leta 1996.

Kako vam je uspelo pridobiti tolikšno število novih članov? V čem je skrivnost, da nekatere prireditve v Sloven-

skem domu privabijo tudi po sto in več ljudi?

Od prvega dne smo se lotili načrtnega pridobivanja članov. Jedro društva je bilo takrat zbrano v pevskem zboru. Najprej smo okrepili to dejavnost, hkrati pa začeli pripravljati dogodke in programe, za katere smo verjeli, da bi lahko pritegnili kar največ zagrebških Slovencev. A ne samo njih. Odločili smo se, da društva ne bomo hermetično zaprli, ampak prav nasprotno, da bomo njegova vrata odprli na stežaj. V društvo smo povabili tako Slovence kot njihove sorodnike in prijatelje. Pri sestavljanju programov pa je bilo glavno vodilo, da mora biti dogodek ali prireditev na nek način povezan s Slovenijo in Slovenci, vendar ne za vsako ceno o Sloveniji in izključno s slovenskimi nastopajočimi, kar bi ustvarilo občutek zaprtosti.

Druga naloga je bila ureditev prostorov. Kdo bi prihajal v zanemarjene, blede in zatohle dvorane? Najprej smo kar udarniško uredili, kar smo lahko, z barvami, orodjem in pripomočki, ki smo jih prinesli od doma. Nato pa smo pred desetimi leti prostore v celoti prenovili. Od takrat so resnično prijetni za druženje. Tretja aktivnost, ki je tekla vzporedno, je bila obveščanje. Pisali smo vabila in ljudje so se začeli odzivati. Izjemno pomembno je bilo, da so nas opazili mediji. Zamisel, da bi skupaj s hrvaškimi društvi prijateljstva v Slovenskem domu gostili tuje veleposlanike, je bila zadetek v polno. K nam so začeli prihajati tuji diplomati, njihovi hrvaški kolegi in prijatelji, tudi novinarji. Slovenski dom se je začel pojavljati v medijih, vse več je bilo slišati o nas in to je bila odlična popotnica za naraščanje članstva. Tako je glas o nas dosegel številne Zagrebčane slovenskih korenin. Potem so se sami začeli oglašati in prihajati k nam.

Vendar pa se razmere v društvu in v družbi nenehno spreminjajo. Verjetno je v današnjih časih največji izziv ohraniti zanimanje članov.

Seveda. Kakšen program bi še pred desetletjem napolnil dvorano, danes ne več. Navsezadnje se tudi struktura članstva spreminja, v zadnjih petnajstih letih smo se za vedno poslovili od več deset naših članov. Še vedno pridobivamo nove, vendar ne s takšnim tempom. Prav veliko mladih zavednih Slovencev

tudi nimamo. Občasno se oblikuje jedro mlajših članov, ki požene kakšno dejavnost, glasbeno, plesno, ali kaj podobnega. Potem se takšna skupina razide in nastane nova... Pri nas smo odprti za vsako pobudo, za vse generacije. Vsako leto povabimo člane, naj prispevajo svoje ideje, želje in zamisli. Odziv ni kaj prida. Zato si mora upravni odbor tem bolj prizadevati, da ustvari čim bolj raznovrstne programe, da bi članom ponudili vedno kaj novega, drugačnega.

V vaši filozofiji sta pomembni tudi naslednji vodili: mir v hiši in nič politike.

Kar nekaj manjšin na Hrvaškem je politično organiziranih. V nekaterih delujejo celo politično konkurenčna društva, organizacije in stranke. Tudi med Slovenci se občasno pojavi zamisel, da bi se naše društvo, ki je edina organizacija slovenske manjšine v Zagrebu, podalo v politiko. Temu sem vedno nasprotoval. Namen našega druženja je ohranjanje identitete, kulturno in prosvetno delovanje ter razvedrilo. Si predstavljate, da bi se šli politiko in manjšino razdrobili in skregali med seboj? Če se primerjamo z drugimi manjšinami, smo Slovenci enotni. Ena organizacija za vse Slovence v Zagrebu. In ena krovna organizacija vseh slovenskih društev na Hrvaškem. To Slovcem daje moč in ugled. In za ohranjanje enotnosti se je treba potruditi. Tudi v našem društvu so razlike in trenja med člani – gre za različne osebne interese, zgodovinske poglede in politične nazore. Moj cilj je, da razlike ne prerasejo v prepire. Da je mir v hiši. Prepiri povzročijo, da se ukvarjaš sam s seboj, ne pa s tem, za kar obstajaš. Strpno, kompromisno in demokratično reševanje nesoglasij in dogovarjanje – to je moje vodilo. Ta filozofija omogoča tudi ohranjanje enotnosti v Zvezi slovenskih društev na Hrvaškem, ki zdaj šteje že štirinajst članov.

Slovenski dom je tudi sedež Zveze slovenskih društev na Hrvaškem in vi ste tudi predsednik zveze.

Po veljavnih pravilih je sedež zveze tam, od koder je predsednik zveze. Zaenkrat to deluje. Z delovanjem zveze sem na splošno zadovoljen, jezi me le, ker nikakor ne morem uresničiti zamisli o izmenjavi programov. To je moja največja želja. Res bi bil vesel, če bi recimo naš pevski zbor gostoval pri ostalih društvih in če bi pri nas s svojimi programi gostovali člani drugih društev. To bi bili tudi prvovrstni kulturni, a tudi družabni dogodki. Kdo se lahko bolje druži kot Slovenci na Hrvaškem med seboj?

Društva pogosto kot glavno oviro za delovanje navajajo denar. Tu in tam se izpostavijo še prostorski problemi. Kakšen je finančni položaj Slovenskega doma in kakšen je status društvenih prostorov?

Prostor na Masarykovi 13 v središču Zagreba je v lasti hrvaške vlade. Plačujemo najemnino, ki niti ni zelo nizka, vendar je pomembno, da je status prostorov jasen, urejen in stabilen. Res pa je, da se vsakokrat, ko med državama zavlada napetost, prestrašimo, ali bi se lahko kaj zgodilo z našimi prostori. Tudi viri financiranja so stabilni in zadostni. Denarno nas podpirata obe državi. Jasno, da nikoli ne bomo dobili toliko denarja, kot bi si ga želeli. Še posebej ne v času recesije. Dejstvo pa je, da ga dobimo dovolj za delovanje in uresničevanje načrtov. Naša izkušnja je, da se denar za konkretne programe vedno najde. Opažam, da bolj kot denarja manjka idej. To ne velja samo v manjšinski zgodbi, ampak v našem okolju sploh. Poglejte, koliko evropskih sredstev se ponuja, a jih ne Slovenija ne Hrvaška ne znata »pobratiti«.

Po osamosvojitvi Sloveniji in Hrvaške se je večkrat spreminil pravno-formalni okvir manjšinskega delovanja. Nedvomno je najbolj odmeval izbris Slovencev iz preambule hrvaške ustave leta 1997, češ da niso avtohtona manjšina.

Takrat se za Slovenski dom ni zgodili nič. Preprosto je šlo mimo nas. To je bilo politično dejanje brez konkretnih posledic. Res pa je, da imamo stoo odstotne obljube, da bo sabor ob naslednjih ustavnih spremembah vrnil Slovence v ustavo. To bi bila pozitivna poteza. Za nas je pomembnejša od vseh zakonov konkretna politika obeh vlad. V Sloveniji Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu po novem vodi minister, kar daje temu položaju večjo težo. Z uradom zelo dobro sodelujemo, v zadnjih letih se čuti boljša organizacija. V posebej veliko oporo nam je urad pri potegovanju za denar, saj je pot od razpisa do denarja ena sama birokracija.

Politika pa vas vendarle ne obide povsem. Če nič drugega, ste obojeni na spremljanje nenehnih meddržavnih sporov.

Največji problem so meddržavni odnosi, saj močno občutimo vse napetosti. Ko izbruhne kakšen nesporazum, se med člani takoj pojavijo zaskrbljenost, slaba volja in nerazumevanje. Zvonijo telefoni in ljudje se sprašujejo, kaj se dogaja in kaj se bo zgodilo. Manjšine pa tako in tako nihče nič ne vpraša. Še opazijo nas ne. Razen, če je kak problem. Tudi v medijih se o nas najraje razpišejo, če je kaj narobe. Ko smo uspešni in dobro delamo, nismo zanimivi. Poglejte naš jubilej. Proslavili smo 80. obletnico delovanja, pa je v Sloveniji to komaj kdo opazil. O tem so poročali posavski mediji in dnevnik Večeru, drugod, tudi na nacionalni televiziji pa so naš praznik prezrli, čeprav imajo polna usta enotnega slovenskega prostora.

Kakšna pa je prihodnost Slovenskega doma? Kako bo društvo videti čez deset let?

Sem zmerni optimist. Lahko se zgodi, da bo Slovenski dom mirno plul naprej, da bo obstajal, vendar brez raznovrstne in bogate dejavnosti, po kakršni je znan zdaj. Raven, kot jo je v programskem smislu dosegla ta ekipa, bo težko ohraniti ali preseči. Vendar ne bi bil preveč zaskrbljen. Naše društvo je v zgodovini doživelo ne le vzpone, ampak tudi padce. In vedno se je pojavil nekdo, ki ga je potegnil naprej. Kdo in kako ga bo vodil čez deset let? To je še neznanka. Želel bi si, da bi se čim prej oblikovala nova ekipa z vizijo in voljo, ki bi nadaljevala naše delo.

Kaj pa vaši osebni načrti? Prihodnje leto bo volilna skupščina. Se boste še enkrat potegovali za vodenje Slovenskega doma?

V upravnem odboru se veliko, iskreno in odprto pogovarjamo o tem, kako naprej. Razmišljamo o novi obliki organiziranja, o načinu, da bi v vodstvo pritegnili nove ljudi, ki bi bili pripravljene sprejeti priložnost in prevzeti odgovornost za prihodnost društva. Povezati več generacij, to je naša želja. Ne bi se radi čez noč umaknili, potem pa – kar bo, pa bo. Bilo bi mi zelo težko, če bi se začelo podirati to, kar smo v petnajstih letih z veliko truda skupaj naredili in ustvarili. Položaj predsednika seveda ni nedotakljiv. Če se bom odločil za vnovično kandidacijo, je jasno, da bi bil v primeru izvolitve moj mandat ves čas na razpolago. Tako kot doslej. Ne izključujem, da bom še enkrat kandidiral. Zagotovo pa ne bom pripravljel slovesnosti ob 85. obletnici Slovenskega doma. Ta bo čez pet let in takrat se bo s proslavljanjem rojstnega dne našega društva moral ukvarjati nekdo drug.

STRASTNA LJUBEZEN MED VERONIKO IN FRIDERIKOM

Tudi Slovenci in Hrvati imamo svojega Romea in Julijo. Iz 15. stoletja se je ohranila legenda o strastni, a prepovedani ljubezni med Friderikom II., najstarejšim sinom celjskega grofa Hermana II., in prelepo Veroniko Deseniško. Začaranost z ljubeznijo in skrivno poroko sta drago plačala: Veroniko so umorili, Friderika pa so zaprli v temnico v grajskem stolpu.

Prepovedano ljubezen je v pesmih, dramah, romanih in operah opevalo na desetine slovenskih in hrvaških, a tudi čeških, nemških in italijanskih literatov. Ohranile so se tudi ljudske legende in pripovedke. Tragično zgodbo Veronike Deseniške so med drugimi v dramah opisali Josip Jurčič, Oton Župančič, Rajko Vrečar, Matjaž Kmecl, Josip Eugen Tomić, Dragutin Rakovac, Dragojka Jarnović in Franjo Žigrović-Pretočki, v romanu je nesmrtno ljubezen ovekovečil Hinko pl. Davila, v baladi Stanko Vraz, v operi pa skladatelj Viktor Parma in dirigent Danilo Švara ... Mimogrede: v vlogi Friderika v Švarovi operi je med drugimi blestel tenorist

Rudolf Franc. V Davilovem zgodovinskem romanu Zagorska roža iz leta 1899 je Veronika skromno vaško dekle iz Desniča, plavooka in zlatolasa, pravicata gozdna vila, kraljica lepote, snežnobelega polti in prekrasnih deviških prsi. Njeno usodo zapečati grof Friderik, ki se zaljubi vanjo, ko jezdi po očetovem posestvu v okolici Velikega Tabora.

V drami Rajka Vrečarja iz leta 1930 pa je bila Veronika hčerka revnega plemiča Desiniča, doma blizu Krapine. Bila je zala, razumna, pridna in ponižna. V Friderika se je zaljubila, ker se ji je lažno predstavil. Ko je spoznala, da je grof, je odšla za redovnico v samostan, vendar jo je Friderik prepričal, da je postala njegova ljubica. Potem ko je umoril svojo ženo, sta se poročila, vendar je bila njuna nesmrtna ljubezen obsojena na strašen konec.

Kdo sta bila Veronika in Friderik?

O Veroniki Deseniški, drugi ženi Friderika II. Celjskega, je ohranjenih bore malo zgodovinskih podatkov. V Celjski kroniki, napisani kakšno desetletje po njeni žalostni smrti, je omenjena kot »plemenita Veronika von Dessnitz«, v poznejših virih pa je njen priimek zapisan tudi kot Dessnitz, Desnicze, Teschnitz, Teschenitz, Dessewitz in celo Hatschen in Kotschee. Pridevek se je v zgodovino pisju in književnosti skoraj vselej povezoval z imenom vasi in sedeža župnije Desinič južno od Velikega Tabora v Hrvaškem Zagorju, za kar pa govori le podobnost imena in kraja v bližini Friderikovih posestev. Vprašanje do danes ni rešeno. Po Celjski kroniki naj bi bila Veronika viteškega rodu, torej nižjega stanu od moža. Friderik sam jo je, ko je prosil Benetke za zatočišče, predstavil kot »dvorjanko ogrskega kralja« in »hčer nekega velikega ogrskega barona«. Nekateri viri navajajo, da je bila spletna Elizabete Frankopanke, prve Friderikove žene, ki je živela v krškem gradu. Elizabeta je bila hčerka Stjepana Modruškega Frankopana in mati Ulrika II. Celjskega. Friderik II. (1365–1454) in Elizabeta sta se poročila okoli leta 1405, vendar naj bi že po desetih letih živela vsaksebi. Leta 1422 je Elizabeta umrla. Po ljudskih govoricah jo je »v postelji zabodel« Friderik, in sicer zaradi ljubezni do Veronike, »ki bi jo rad vzel za ženo«. Zgodilo naj bi se v Krapini, ko naj bi Friderikov

oče Herman II. zakonca skušal pobotati. Posestva, ki jih je Elizabeta prinesla v zakon, so takoj po njeni smrti zasedli modruški veljaki, Friderika pa so pred cesarjem in ogrskim kraljem Sigismundom obtožili, da je umoril ženo. Takšna obsodba bi močno ranila ugled in moč celjske grofovske hiše in bila popolnoma razumljiva. Danski kralj Erik VII., ki so ga prosili za razsodnika, je presodil, da je Friderik nedolžen. Ko pa se je že tri leta pozneje (leta 1425 oženil z Veroniko), so se sumi okrepili. Takrat je Friderik za zatočišče zaprosil Beneško republiko, češ da ogrski kralj njemu in njegovi ženi streže po življenju, a beneški senat prošnji ni ustregel, ker si ni želel zamere z ogrskim kraljem.

Takrat so Friderika res prijeli, njegov oče ga je zaprl v temnico na celjskem gradu (še danes se imenuje Friderikov stolp), sinov grad Fridrihštajn nad Kočevjem, blizu Gorskega Kotarja, kjer sta zaljubljenca živela kratko zakonsko življenje, pa je dal do tal porušiti. Zakaj? Ker je hotel pred hrvaškimi veljaki sina oprati krivde za Elizabetino smrt. Želel si je, da bi grofje Celjski postali državni knezi, to pa bi jim uspelo le s sorodstvenimi stiki, denimo z dedno pogodbo z bosansko kraljevsko krono. Načrti se mu niso uresničili in že nekaj let pozneje je celjska dinastija izumrla.

Veronika se je najprej skrivala v Vurberku pri Ptujju. Ko so jo našli, so ji v Celju sodili zaradi čarovništva. To je bil prvi čarovniški proces na Slovenskem. Bila je oproščena, vendar so jo zaprli in usmrtili. Nekateri hrvaški viri navajajo, da so jo zaprli in utopili v Velikem Taboru; ko so leta 1982 tam odkrili žensko lobanjo iz 15. stoletja, so se okrepila ugibanja, da gre za Veronikine posmrtno ostanke. Večina zgodovinskih virov pa navaja, da je bila zaprta na gradu Ojstrica pri Vranskem, kjer so jo utopili. Po nekaterih virih v bližnjem potoku, po drugih pa v kadi na dvorišču. Pokopali so jo v Braslovčah, čez nekaj let pa naj bi jo dal Friderik, ki so ga izpustili iz ječe, prekopati na Jurklošter. Ohranjen je dokument iz leta 1428, ki daje jurkloštrskim menihom dovoljenje, da pokopljejo v okviru samostana »pomembno osebo«.

Skrivno gnezdo zaljubljenecv

V Jurkloštru so vsako leto 17. oktobra menihi molili in opravili mašo za

pokoj duše Veronike Deseniške. Ta dan je bila obletnica njene smrti. Umorjena je bila verjetno 17. oktobra leta 1425. Kot »grofica Celjska« je bila vpisana tudi v nekrologijo samostanov Bistra in Žiče. Iz tega izhaja, da se je v zavetju jurkloštrskega samostana odigral pomemben del ljubezenske zgodbe med Veroniko in Friderikom.

Kje sta Friderik in Veronika v letih 1422–1425, ko še nista bila poročena, našla azil za svojo ljubezen? Zgodovinska dejstva postavljajo Veroniko v zavetišče jurkloštrskega samostana. Prior Arnold (na čelu kartuzije je bil v letih 1420–1426) naj bi bil pripravljen vzeti v zaščito samostana njuno ljubezen. Kot zagovornik se je domnevno pojavil tudi na sodnem procesu, na katerem je bila Veronika obdolžena čarovništva in naklepa usmrtitve Hermana. Tudi odločitev Friderika, da je Veronikine posmrtno ostanke v Braslovčah dal izkopati in prepeljati v Jurklošter, postavlja vprašanje: zakaj bi to storil, če se ni dogodil prav tam pomembni del zgodbe njune ljubezni?

To zgodbo umeščajo v prostore zavetišča, ki so ob skrivni knjižnici dostopni z vhoda izven samostana – klavzure. Ob črni kuhinji je najlepši prostor pod delom oboka. Tam naj bi bil prostor tudi za njenega otroka Janezka (Anzeka), ki naj bi kasneje postal kartuzijan v Žičah.

Grob Veronike Deseniške je bil desetletja najbolj iskano mesto v tem samostanu. Neuspešno ga je iskal tudi škof Anton Martin Slomške. Danes lahko stopimo v prostor, v katerem so bili 4. novembra leta 2005, 580 let po Veronikini smrti, odkriti globoko zakopani pomniki zgodbe preteklosti. Gre za podstavek grobnice, katefalk. Ob predelavi v grobno kapelo je bilo potrebno urediti dostop izven klavzure. To je bilo mogoče po travni površini. Nekdanje okno je bilo predelano v vhodna vrata. Visoko obokani prostor je vključeval dve visoki gotski okni pod zvonikom. V notranjosti prostora je okoli 110 cm širok zidani podstavek, vgrajen v obstoječi prostor. To je kraj, kamor naj bi položili Veroniko. Prostor so pozneje razdeljali Turki in ni znano, kje so končale Veronikine kosti. Ve pa se, kje so počivale in kje je pomnik največje ljubezenske zgodbe na Slovenskem.

(P/J/WIT)

NEPOZNATA ILI ZABORAVLJENA PROŠLOST (5. DIO)

U ovom broju podsjetiti ćemo se o počecima organiziranog političkog pokreta istarskih i kvarnersko-otočkih Hrvata u drugoj polovini 19. stoljeća, a koji su usko povezani sa slovenskim pokretom.

Na početku moramo ispraviti grešku koja se potkrala u prošlom dijelu. Naime, navedeno je, da je kapitulacija Italije bila 18. rujna 1943. Međutim točan je datum 8. rujna 1943. Kad smo već na tom datumu, za napomenuti je kako se danas ponekad čuje i čita, kako to nije bila kapitulacija, nego primirje. Bez obzira, što je bilo, činjenica je, da niti jedan zločin fašističke Italije nije procesuiran i kažnjen. A koliko je toga bilo! Prisetimo se samo agresije na Abesiniju (Etiopija), pa kasnije okupacije balkanskih zemalja a razumljivo je, da smo naročito osjetljivi na fašistička zlodjela u hrvatskim i slovenskim krajevima od dvadesetih godina pa do kapitulacije 1943.

Prvi tabor Hrvata Istre i Kvarnerskih otoka

Odličan izvor informiranja o počecima organiziranog političkog pokreta istarskih i kvarnersko-otočkih Hrvata u drugoj polovini 19. stoljeća je izdanje riječke Matice Hrvatske povjesničara Petra Strčića »Prvi tabor Hrvata Istre i Kvarnerskih otoka (Rubeši u Kastavštini 1871.)«. Knjiga je izašla u povodu 100. obljetnice velikog skupa na otvorenom zvanog »tabor« ili »ročišće«, održanog 21. svibnja 1871.

U uvodnom dijelu ove knjižice autor sažeto iznosi prilike i tijek događanja, koji su prethodili i doveli do održavanja povijesnog skupa, a u nastavku pod naslovom Građa izabrao je 38 izvješća iz raznih izvora, koji govore o tim događanjima. Najbolje da doslovno prenesemo, uz pripomenu, da se spominjani Sabor odnosi na Istarski Sabor ustanovljen 1861., u kojem je 1883. Matko Laginja održao prvi govor na hrvatskom jeziku.

„Počeci organiziranog političkog pokreta istarskih i kvarnersko-otočkih Hrvata mogu biti potraženi i naći će se u šezdesetim godinama 19. stoljeća. No, zbog toga ne treba cjelokupni njihov rad na narodnom preporodu povezivati u tolikoj mjeri s istorodnim i istodobnim povijesnim zbivanjima, na primjer, u južnoj Hrvatskoj. Uz to, ne smiju se počeci organiziranog političkog rada povezivati samo s prvim zasjedanjima Pokrajinskog sabora u Poreču 1861, niti samo uz osnivanje čitaonica od 1866. godine dalje. Jer, ako bismo prihvatili ove granične crte početaka političkog života, ili – štoviše – i narodnog preporoda u Istri i na Kvarnerskim otocima, onda bismo neopravdano zanemarili trud iz ranijih godina kakav je bio, recimo, onaj Jurja Dobrile. Ovaj je Ježenjac, naime, smišljeno prišao školovanju skupine mladića, skupine iz koje su se kasnije izdigli voditelji hrvatskog političkog, gospodarskog, kulturnog i prosvjetnog pokreta u Istri i na Kvarnerskim otocima. Upravo Dobrila i njegov učenik Mate Bastian ne samo da su uočili akutnu potrebu za hrvatskim tiskom već su i pokušali pokrenuti glasilo na materinjem jeziku svojih sunarodnjaka, izvanredno potreban list da bi se brže širile ideje zajedništva, obrane i borbe za nacionalni opstanak, za cjelokupni gospodarski i kulturni razvoj hrvatskog naroda temeljen na njegovim vlastitim snagama. Sve te akcije čine jednu cjelinu i ne označavaju – svaka za sebe – određenu čistu, graničnu liniju.

Iako ono nekoliko hrvatskih zastupnika nije moglo doći do punog izražaja nasuprot mnoštvu neprijateljski raspoloženih talijanaških i talijanskih poslanika, ipak se ne mogu sasvim odbaciti ni rezultati saborskog rada. Ni oni koji su po položaju bili članovi Sabora nisu mogli izdržati prosta šikaniranja saborske većine – predstavnika uskog dijela vladajućeg sloja istarsko-otočke veleposjedničko-gradske buržoazije. U javnom životu slabo se osjećala hrvatska prisutnost; trebalo je Hrvate aktivirati, a ponajprije ih raznovrsnim nitima učvrstiti u cjelinu. Sustavnim, dugotrajnim radom stvorena je skupina aktivista. Na tome je posebno plodno radio Juraj Dobrila. Isticao se i Franjo Ravnik, Slovenac koji je kratko vrijeme službovao kao učitelj u Kastvu.“

Preteklost v sedanjosti

Franjo Ravnik, slovenski učitelj u Kastvu

„Čini se da je upravo Ravnik udahnuo hrabriji duh onoj grupi Kastavaca koja se toliko isticala u potonjem društvenom životu Istre. Ravnik je kasnije službovao u Koprnu, ali je sačuvao kontakt sa svojim nekadašnjim učenicima, a održavao je veze i s tršćanskim Hrvatima i s Dobriplom u Poreču. Upravo s njim su najuže povezani pokušaji da budu brže širene ideje o potrebi aktivnog otpora i nastojanja da se međusobno povežu različiti plamičci koji su sve jače, ali usamljeno plamtjeli. Naime, Ravnik je postao urednik prvog periodičnog glasila za Hrvate Istre i Kvarnerskih otoka – kalendara Istran, koji je objavljen 1868. i 1869. godine. Osim Ravnika, pisci članaka bili su u prvom sveščiću Dobrila, Petar Studenac i Medo Pucić, a u drugoj knjižici Matko Laginja, Vjekoslav Spinčić, Vinko Zamlić i Ivan Lučić. Iako je politički pokret bio tek u počecima, već se u ova dva sveska kalendara naziru jasne osnove prvog razdvajanja tog pokreta u Istri i na Kvarnerskim otocima, razdvajanja koje je potresalo život Hrvata i u drugim hrvatskim zemljama. Čini mi se vjerojatnom pomisao da je Dobrili kalendar Istran bio samo pokus. Uspjeh ovog pokusa doveo je do definitivne zamisli o pokretanju prvih novina za Hrvate u Istri – tršćanske Naše Sloge 1870. godine. Na čelu s Antunom Karabaićem i spomenutim Matom Bastianom, ovaj je list zadovoljio potrebe prvenstveno hrvatskog sitnog građanstva koje se tek formiralo i nikad se do kraja nije dospjelo oformiti u pravu klasu. Uz dom Dobrile u Poreču, biskupa Ivana Josipa Vitezića i zastupnika Istarskog sabora Franje Feretića u Krku, sada su i Karabaićev i Bastianov stan u Trstu postali glavna središta iz kojih su davani ili u kojima su oformljivani primljeni prijedlozi ili inicijative za razne akcije hrvatskog pokreta u Istri i na Kvarnerskim otocima. Tek sada je zapravo počeo pravi rad na organiziranju Hrvata. Zamisli i ideje brže su širene, pa su se i rezultati i lakše javljali. Pojava ovog lista bila je jedna od onih temeljnica koje su zaista iz osnove promijenile život niza generacija. U te glavne temeljnice mora se ubrojiti i prvi tabor Hrvata u Istri i na Kvarnerskim otocima, koji je održan u Kastavštini 21. svibnja 1871. godine.«

Pripremio Zdenko Jurinić

200-LETNICA NASTANKA ILIRSKIH PROVINC

Leta 1797 je prodirajoča francoska armada prvič prišla v slovenske kraje. Napoleon je 28. aprila tega leta celo prespal v Ljubljani. Leta 1809 so zmagoviti Francozi ustanovili Ilirske province.

Ilirske province so nastale potem, ko je Napoleonova vojska premagala Avstrijo. Z mirovno pogodbo, podpisano v dunajskem Schoenbrunn, so ustanovili

državno tvorbo, ki je obsegala ozemlje zahodne Koroške, Kranjske (dobra del današnje Slovenije), Goriško, Trst, Istro, Hrvaško južno od Save, Dubrovnik in Boko Kotarsko. Leto dni pozneje so državni tvorbi priključili še vzhodno Tirolsko z mestom Lienz. Celotno francosko ozemlje so poimenovali Ilirija, po slavni prednikih Ilirih, ki so v antičnih časih naseljevali balkanski polotok.

Sedež Ilirije je bil v Ljubljani. Od reforme leta 1811 je bila sestavljena iz sedmih provinc: Koroška (s sedežem v Lienz), Istra (Trst), Kranjska (Ljubljana), civilna Hrvaška (Karlovec), vojna Hrvaška (Senj), Dalmacija (Zadar) in dubrovniško-kotorska provinca (Dubrovnik). V Karlovcu, kjer je bil sedež poveljstva vojske za Hrvaško, je bila takrat ustanovljena posebna častniška šola v francoskem jeziku.

Pomemben mejnik za Slovence

Francozi so na območju ilirskih provinc uveljavili sodobno upravo; med drugim so uvedli kazenski zakonik, ki je izenačil vse državljane. Za Slovence je posebej pomembno, ker je bil takrat v prvostopenjske šole in liceje uveden slovenski učni jezik, v Ljubljani pa je bila ustanovljena univerza. Med ljudmi se je razširila nova omikanost, mesta so dobivala sodobnejšo podobo. Nepri ljubljenost pa so povzročili novi visoki davki, fevdalizem ni bil dokončno odpravljen, zaostrovali so se odnosi s katoliško cerkvijo, slovenski fantje so bili vojačeni v francosko armado.

Po Napoleonovih vojaških porazih se je Francija leta 1814 s prvim pariškim mirom odrekla Ilirskim provincam.

Ob letošnji 200-letnici nastanka države Ilirije je v Sloveniji veliko razstav, predavanj in drugih dogodkov, povezanih z Ilirskimi provincami.

Jerar Zlata

SPOMINI IN PRIČEVANJA IZGNANCEV 1941–1945

Med člani Slovenskega doma Jozefo najbolj poznajo tisti, ki se udeležujejo druženja V petek se dobimo, kjer redno nastopa. Dobro je poznamo tudi izgnanci, saj je zelo aktivna v delu Krajevne organizacije DIS Zagreb. Zelo malo ali celo nič pa ne vemo o njenem trpljenju v mladosti, ko so jo Nemci kot otroka pregnali v izgnanstvo. (ASK)

UJETO OTROŠTVO 1941–1945

Kljub temu, da sem bila komaj štiriletni otrok, se spominjam, da so jeseni leta 1941 po končanih delih na zemlji v popoldanskih urah prišli oboroženi nemški vojaki v vas Brege in vso mojo družino prisilno natovorili na tovornjak ter odpeljali v zbirno taborišče Rajhenburg. Nisem se zavedala, kaj se dogaja, vem le, da me je mati trdno držala v naročju in mi pokrivala oči, da ne bi videla zla. Ne vem, koliko časa smo bili v Rajhenburgu. Od tam so sledila dolga potovanja v živinskih vagonih brez hrane in vode. Povsod tema, lakota in žeja. Zastoji na postajah, premeščanje vagonov in spet potovanja. To se je ponavljalo od postaje do postaje. Kam? V Šlezijo. Össach, Lampersvalde, Leipzig in Dresden.

Trpeče taboriščne izkušnje

Ne spominjam se mest, ampak dogodkov in trpljenja. Grad in voda naokrog, pa stražar s puško. Na sprehodu sem sedla na travo in zapela pesmico, katero me je naučila mati: Kje so tiste stezice ... Videla sem vzgojiteljico, kako si briše solze. V taborišču sem padla z nadstropne postelje, bila v nezavesti in poškodovana. Ne vem natanko, kaj se je dogajalo. Vem le, da sem bila zelo bolna in da sem bila malo z materjo.

Preseljeni smo bili v drugo taborišče, razdeljeni, kot da nismo družina. Oče je moral v nemško vojsko, mati in dva brata na prisilno delo, jaz pa v vrtec. Cele dneve se nismo videli. Zvečer so jih pripeljali na spanje v veliko dvorano, kjer so ženske in otroci spali na eni strani, moški pa na drugi. Stražar ni dovolil pogovora, morala je biti tišina. Ob nedeljah smo imeli skupno kosilo. Krompir v juhi in za noht mesa. Mati mi je dala svoj del. Tiste majhne koščke mesa sem jedla zelo počasi, da je dalj trajalo. Za hrano smo dobivali: zjutraj divko in košček kruha, zvečer repo z dvema, tremi fižoli ali pa žganice s kavo. Mleka se ne spominjam. V tretjem taborišču je bilo enako, jaz v vrtcu, mama in brata na delu, očeta ni bilo. Nazadnje smo bili v taborišču Dresden. Spominjam se, da so nas otroke s stražo odpeljali s tovornjaki v šolo. Dobila sem črno tablico in kreda. Naučila sem se tisto, ker sem si lahko zapomnila, abecedo in matematiko do sto. Vse smo pisali na tablico. Čeravno so se nemški otroci norčevali iz nas, sem bila ponosna na vse, kar sem se naučila. Našega jezika me je učila mati. Seveda je morala šepetati, ker je bil slovenski jezik prepovedan. Dneve sem preživljala z otroci v kleti. Ven smo šli lahko samo z vzgojiteljico in stražarji.

Nekega dne sem po vrnitvi iz šole zagledala črno peč in dimnik. Razmišljala sem, čemu bi to lahko služilo. Mar za umrle, izmučene in ubite ljudi? Stražar me je grobo pregledal. Zbolela sem, mati pa me je pokrila, da me niso videli. A zaman, stražar me je našel. Nikoli ne bom pozabila njegovega obraza, oči in strogosti. Odpeljali so me v ambulanto. Mati je dobivala pisma in pakete od svoje hčere, moje starejše sestre s Hrvaške, ki je pred okupacijo pobegnila iz Slovenije. Zame je poslala oblekico in igrače. Te stvari sem videla samo enkrat, saj so mi vse odvzeli.

Konec vojne, začetek siromaštva

V Dresdenu smo dočakali kapitulacijo Nemčije. To sem vedela po tem, ker je po močnem bombardiranju mesta nastala panika med nemškimi stražarji, ki so iskali rešitev v begu. Taborišče so zavzeli Rusi. Sledila je vrnitev v Slovenijo. Potovanje je trajalo okrog dva meseca, ker je bilo porušenih veliko mostov in železniških tirov. Potovali smo v živinskih vagonih, spet brez hrane, vode in zdravil. Začela so se ropanja s strani čeških vojakov, posiljevanja žensk in strah pred eksplozijami in streljanjem. Mojemu bratu so odvzeli harmoniko, na katero je tako lepo igral.

Prihod domov je bil pravi šok. Hiša je bila prazna in poškodovana. Jokali smo od sreče, ker smo doma in od žalosti, ker smo ostali brez vsega, siromašni. Oče se je vrnil iz ujetništva pozno jeseni. Nisem ga spoznala.

Začeli smo iz nič, živeli od pomoči Unre in beračenja po Štajerskem, vse dokler ni zrasla letina na naši kmetiji. Živeli smo zelo siromašno, ni bilo orodja niti denarja. Moji spomini na otroštvo (od štirih do osmih let) so zelo temačni. V glavi so ostali stresni dogodki. Malo sem videla, a veliko hudega doživela. Mati je obujala spomine, da ne bi pozabila, ker se je v taborišču govorilo malo, bolj šepetalo. Z drugimi smo po vojni o tem zelo malo govorili. Bali smo se kakšne nesreče, obrekovanja. Posledice so ostale – strah pred komuniciranjem, nezaupanje v ljudi. Od domačinov, ki niso bili izseljeni, smo čutili vprašanje, zakaj nismo pred izselitvijo zbežali v partizane? A kaj je kmet brez svoje zemlje?

Komaj zdaj lahko odprto govorimo o vsem in o izgnanstvu. Lahko govorimo o groznih spominih na trpljenje. Zelo sem vesela, da lahko tudi jaz sodelujem pri Društvu izgnancev v Zagrebu in Hrvaškem.

Jozefa Bogolin

RAZSTAVA BRANIMIRJA RITONJE

Slovenski fotograf iz Maribora Branimir Ritonja se je 22. septembra v Fotoklubu Zagreb predstavil z razstavo svojih umetniških del pod naslovom V soboto popoldne. Razstavo je odprl slovenski veleposlanik v Zagrebu Milan Orožen Adamič.

Na fotografijah velikega formata (80x100) je umetnik upodobil posameznike, ki jih je aprila letos srečal v središču Zagreb: Loreno in Renato ob vrčku piva, natararici Višnjo in Josipo, botra Nikolo, ki zamuja na poroko, Marinko in Krešimiro, ki za dodaten zaslužek nosita reklamne panoje, psa Čarlija ... Ritonja je povedal, da je bilo tisto sobotno dopoldne, ki ga je preživel v Zagrebu, zanj izjemno prijetno, saj so ga Zagrebčanke in Zagrebčani lepo sprejeli. Ljudje so se z veseljem odzivali na njegovo vabilo k pogovoru in fotografiranju. Ko je razmišljal, kako bi se jim zahvalil, je sklenil, da vse razstavljene fotografije podari Zagrebčankam in Zagrebčanom.

Organizator razstave je bil zagrebški fotoklub, pokrovitelj pa slovensko veleposlaništvo v Zagrebu. Uvodoma sta navzoče pozdravila predsednik Fotokluba Zagreb Vinko Šebrek in podpredsednik Slovenskega doma Franca Strašek.

Branimir Ritonja se je rodil leta 1961 v Mariboru. Diplomiral je iz kriminologije na ljubljanski univerzi. S fotografijo se je začel ukvarjati že kot osnovnošolec. Na skupinskih razstavah doma in na tujem se je predstavil več kot petstokrat. Veliko je tudi samostojno razstavljal, in sicer v Mariboru, Slovenski Bistrici, Ljubljani, Rogaški Slatini, Trzinu, Novi Gorici, na Ptuj in Vrhniki, v Gradcu (Avstrija), Marburgu (Nemčija), Gorici in Pordenoneju (Italija), v Zagrebu, Osijeku in Belem Manastirju ter v Novem Sadu in Tuzli. Sodeloval je tudi na številnih likovnih kolonijah in mednarodnih fotografskih srečanjih.

Franca Strašek

Kulturna obzorja

KULTURNA DOGAJANJA

SVETA RAZSTAVA DENISA KRAŠKOVIČA

- Denis Kraškovič (1972) se je trinajst let potem, ko je v Galeriji Študentskega centra v Zagrebu razstavil svoje diplomsko delo, 4. junija s samostojno razstavo vrnil »na kraj zločinca«. Njegova dela dokazujejo vsestranskost, tako po umetniški plati, kjer izkazuje virtuozno tehnično izvedbi, ki ji ni

mar za medij (skulptura, slikarstvo, risba, strip, video), kot tudi po vsebinski plati, ki obsega živalsko-rastlinske in religijske motive, avtoportrete in konceptualne situacije s številnimi asociativnimi sloji. Kraškovič je popolnoma predan delu, je kulturni vagabund, zaljubljen v naravo in svobodna bitja v naravi, zlasti živali. Od tod tudi tema razstave: sveti Frančišek Asiški se pogovarja z živalmi. Lik svetnika je obkrožen s trinajstimi živalmi, ki pazljivo poslušajo njegove besede, štirinajsta žival, ptička, pa mu sedi na roki. Stilizirani sveti Frančišek je glavni akter, proti njemu so obrnjene živali, ki ga poslušajo. Je edini lik brez barve. Kraškovič je pred nas postavil idola, ki ima kaj povedati, saj so njegovi cilji brezčasni.

Kraškovič je od leta 2007

docent na likovnemu oddelku Umetniške akademije v Osijeku.

GLASBENI BIENALE ZAGREB

- Od 17. do 26. aprila se je v Zagrebu odvijal 25. Glasbeni bienale Zagreb, mednarodni festival sodobne glasbe. Del bienalnega programa so organizatorji vrnili na ulice in trge, v tramvaje in na kamione ter ga imenovali Muzika - diverzija. Gostovali so mladi glasbeniki iz Hrvaške, Italije in Nemčije. Bienalni program so spremljala predavanja treh

svetovno znanih filozofov: francoskega filozofa in muzikologa Petra Szendyja, slovenskega filozofa in teoretika kulture, filmskega kritika in

psihoanalitika Mladena Dolarja in nemškega filozofa Aleksandra Garcie Duetmana.

DOLARJEVA KNJIGA O SKOPOSTI

- Razuzdani potrošnik in zadrgrnjen skopuh sta eno in isto. To na prvi pogled paradoksalno tezo v knjigi O skoposti in o nekaterih z njo povezanih rečeh pojasnjuje slovenski filozof Mladen Dolar. Knjigo v hrvaškem prevodu je izdal zagrebški Antibarburus. Kaj se dogaja s skopostjo v krizi? Kriza je ljudi pahnila v negotovost, v kateri je bogastvo relativno, človek lahko zelo hitro izgubi delo in socialno varnost, od varčevanja za prihranek smo prišli do obrnjenega procesa – k varčevanju iz realnih razlogov. Trošenje postaja potrebno, da bi ohranili minimalno delovanje in trga.

Mladen Dolar dvajset let predava na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Njegova področja interesa so nemška klasična filozofija, francoski strukturalizem in psihoanaliza, filozofija glasbe in književnosti. Je avtor osmih knjig v slovenščini. Delo z naslovom Opera's second death je napisal skupaj s Slavojem Žižkom.

FERI LAINŠČEK: LOČIL BOM PENO OD VALOV

- Julija je zagrebška založba EPH/Novi Liber izdala Lainščkov roman v prevodu Anite Peti Stantić. Roman se začne z odlomkom iz diplomskega dela Julijana Spranskega, ki z veliko lirske toplote piše o reki Muri, o njeni neukrotljivosti in njenem vplivu na življenje ljudi. Julijan Spransky je sin siromašne Elice Sereš in močnega Ivana Spranskega. Elico spoznamo kot plaho kmečko snaho. Njena usoda je usoda sive čaplje, ki stalno nekaj prisluškuje in neprestano beži, le v samotni včasih dvigne glavo. V romanu spoznavamo siromašno življenje na kmetih v Prekmurju in razmere v družini bogatega veleposestnika v Soboti, kamor se Elica poroči. Roman je prvi del Lainščkove trilogije o življenju v Prekmurju, zaočkrožene prozne celote, ki vzbujajo zanimanje za branje ostalih dveh delov družinske sage.

ja zanimanje za branje ostalih dveh delov družinske sage.

Feri Lainšček (1959) je najbolj bran sodobni slovenski avtor. Napisal je več kot dvajset romanov, nekaj dram, pravljič in pesniških zbirk, za

katere je prejel številne ugledne nagrade.

ORIENT EXPRESS V ZAGREBU

- London in Istanbul sta bila nekoč povezana tako rekoč neposredno, z zelo luksuznim vlakom, ki je na tej progi vozil dvakrat na teden. Vlak, ki je povezoval dva svetova, vzhodnega in zahodnega, je postal legenda. Tudi zaradi romana Agathe Christie. Povezave med vzhodom in zahodom, potovanje in prehajanje iz enega sveta v drugi so bili tudi izhodišče Evropski gledališki konvenciji (ETC), ki je v okviru projekta Orient Express združila šest gledališč. Med njimi je bilo tudi Slovensko narodno gledališče iz Nove Gorice, ki je sodelovalo s predstavo Orkester Titanic.

ZAGREBŠKI DNEVI SATIRE

- 33. dnevi satire so potekali od 5. do 19. junija. Letos so bili posvečeni ruskemu književniku in satiriku Aleksandru Nikolajeviču Ostrovskemu (1823–1886). Trinajst predstav dvanajstih domačih

in tujih gledališč je izbral Hrvoje Ivanković. Med sodelujočimi je bila tudi Drama SNG iz Maribora s predstavo

JEŽEVA HIŠICA V REŽIJI ROBERTA WALTLA

- Ko sta se začela ukvarjati z gledališčem za otroke, sta Robert Walth in Ivica Buljan, režisersko-dramaturški par z zamenljivimi funkcijami, vnesla dobrodošlo osvežitev na slovenske in hrvaške odre. To so prepoznali ravnatelji hrvaških gledališč od Zadra do Osijeka. Med njimi tudi Senka Bulić, prva dama »Puškega sveučilišta« Velika Gorica. Zadnja sezonska premiera na velikogoriškem odru je bila 23. junija. Predstava Ježeva hišica je bila izvedena po nepozabni dialoški pesmi Branka Čopića, ki je že davno doživela priredbo v musikal. Čopića se je v predstavi komaj zaznalo, saj je glasbo za predstavo ustvaril Damir Martinović Mrle iz reške skupine Let 3. Peli in igrali so Medo, Lisička, Volk, Svinja in Ježek Ježič. Vsak igralec je dal vse od sebe, največji vtis pa so naredili kostumi Ane Savić Gecan.

JUBILEJNE DUBROVNIŠKE POLETNE IGRE

- Na vseh velikih in tradicionalnih festivalih, ki so se to poletje odvijali na Hrvaškem, od Zagreba, Splita, Reke in Pulja, so se slovenski umetniki predstavili samo na jubilejnih 60. Dubrovniških poletnih igrah. Odličen koncert, ki je spominjal na glasbene dogodke iz »zlatega obdobja« dubrovniški iger, je pripravila Dubravka Tomšič, dvakratna dobitnica Orlanda. Vrhunska pianistka je briljirala pred številnim in resnično navdušenim poslušalstvom v Kneževem dvoru. Tomšičeva je 50. obletnico svojega prvega nastopa proslavila s prepričljivo interpretacijo Beethovnovega 4. klavirskega koncerta v G-duru ob spremljavi

Dubrovniškega simfoničnega orkestra pod taktirko gosta iz Indonezije, maestra Noormana Widjaja.

Na igray je nastopil tudi slovenski Godalni kvartet Tartini s harfistko Mojco Zlobko Vajgl.

KAKO VIDIMO DRUGE

- Septembra sta oddelek za kroatistiko zagrebške Filozofske fakultete in Center za komparativne zgodovinske in intelektualne storitve pripravila mednarodni znanstveni simpozij Imagologija danes: dosegi, izzivi in perspektive.

Imagologija je veja komparativne književnosti, ki raziskuje konstrukcije in predstavitve kolektivne identitete v književnosti. Zunaj ozkih znanstvenih krogov je skoraj neznana. Področje njenega zanimanja in poslanstvo sta čim boljšespoznavanje in razumevanje predvsem evropskih narodov. Zato si imagologija vsekakor zasluži pozornost. Mednarodni znanstveni simpozij je bil svojevrsten pionirski poseg mlajših imagološko usmerjenih zgodovinarjev književnosti in historikov z zagrebške Filozofske fakultete. Med predavatelji je bil tudi Tone Smolej, ki je osvetlil francosko imagološko tradicijo in pojasnil tezo Daniela Henria Pageauxa o odnosu »opazovane« in »opazovalne« dežele, pri čemer imagologiji obeh predstavljata zelo različno vizijo dela.

ZAGREB V BARVI MARIJE BRAUT

- Septembra je bila v Muzeju mesta Zagreb odprta razstava »prve dame hrvaške fotografije« Marije Braut pod naslovom Moj Zagreb v barvi. Razstavljenih je bilo okoli sto fotografij njenega priljubljenejšega motiva – mesta Zagreba -, ki so nastale v zadnjih desetih letih. V bogatem katalogu v hrvaščini in angleščini, ki vsebuje nekaj reprodukcij in

pogovor z umetnico, med drugim piše, da nam »posnetki odkrivajo avtoričino gibanje in ljubezen do svojega mesta«.

GOSTOVANJE KOMORNEGA DUETA

- Na Reki sta v cerkvi Marijinega vstajenja 8. septembra nastopila z deli Benjamina Brittna hornist Tilen Freyer Majaron in na orglah Gregor Klančič.

SLOVENSKO POROČILO O PRIKRITIH GROBIŠČIH

- V organizaciji Hrvatske kulturne zaklade je bilo 22. oktobra v Zagrebu predstavljeno Poročilo slovenske vladne komisije o urejanju prikritih grobiščih v letih 2005-2008. Poročilo je izdala ljubljanska založba Družina. Knjigo so predstavili urednik knjige in direktor Muzeja novejšje zgodovine Slovenije Jože Dežman, direktor katoliškega dnevnika Družina Janez Gril in novinar zagrebškega Glasa Koncila Tomislav Vuković. Poročilo vladne komisije ni običajno poročilo. Je pretresljiva knjiga o zločinih, ki jih je totalitarna komunistična oblast poskušala za vedno prikriti, a ji to ni uspelo. Resnica prihaja na dan. V knjigi velikega formata na 431 straneh so prvič objavljene fotografije, ki so nastale ob izkopavanjih prikritih grobišč, najnovejši seznam 581 topografsko raziskanih morišč in grobišč, temeljne ugotovitve kriminalistov, arheologov, antropologov in izvedencev sodne medicine. Avtorji trdijo, da je poboj 15 tisoč neoboroženih prebivalcev Slovenije po drugi svetovni vojni največji tovrstni pomor vseh časov.

Na predstavitvi knjige so bili navzoči tudi predstavniki Hrvaškega društva Ljubljana, med njimi predsednik druž-

Joea Ortona Pornoskop ali kaj je videl Sobar, v režiji Mateje Kolečnik. Predstava ni izzvala šoka in zgražanja, kakor v času, ko je komedija nastala (leta 1966). Pisec pripada krogu istospolno usmerjenih, njegova komedija pa je bila v času podiranja tabujev usmerjena v izzivanje konservativcev in tudi sredstvo političnega boja. Mateja Kolečnik ni našla pravega ključa za branje tega teksta v današnjem času, zato je bila njena predstava dolgočasna in ni pustila nikakršne sledi.

FESTIVAL PLESA IN NEVERBALNEGA GLEDALIŠČA V SVETVINČENATU

- Festival je letos potekal desetič zapored. Zdaj je že tako uveljavljen, da je postal priljubljeno srečališče kulturnih turistov. Jubilejni program je zadostil visokimi estetskim merilom. Z vrhunskimi plesnimi predstavami so nastopili Senegalci, Španci, Hrvati in Belgijci. Slovenska plesalca Rosana Hribar in Gregor Luštek sta izvedla zelo zanimiv kratek prikaz intimnih odnosov pod naslovom Deset let. Festival je spremljala tudi razstava fotografij dveh profesionalnih fotografov Andrije Bečića in Emila Živolića. Ob fotografijah se je publika lahko spomnila najbolj atraktivnih trenutkov v desetih letih festivala.

Kulturna obzorja

tva Petar Antunović ter vodja Hrvaške katoliške misije Ljubljana in koordinator hrvaške izseljenske pastorale v Sloveniji pater Marko Prpa. Predstavili so Spomenico – knjigo spominov, ki jo je izdalo Hrvaško društvo.

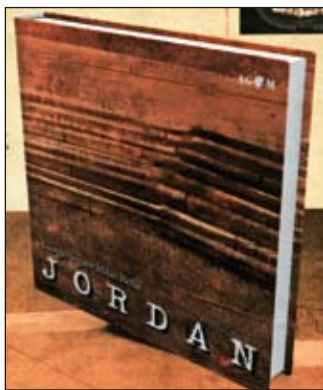
NAGRADE ANAMARIJI IN LUKU PALJETAK

- Anamarija Paljetak, dolgoletna članica dubrovniške podružnice Matice Hrvaške, je letošnja dobitnica nagrade Društva hrvaških prevajalcev za življenjsko delo. Akademik Luko Paljetak, pesnik in prevajalec, pa je prejel nagrado Dragutin Tadijanović za leto 2008. Slovesna podelitev pod pokroviteljstvom Sklada HAZU je bila 4. novembra v Slavonskem Brodu. Paljetak je prejel tudi letošnjo Lavrinovo diplomu, ki jo od leta 2003 prevajalcem slovenske književnosti v tuje jezike podeljuje Društvo književnih prevajalcev Slovenije. V hrvaškem jeziku in kulturi so v Paljetkovem prevodu poleg Franceta Prešerna (prevedel je njegov celotni opus) zaživele tudi France Balantič, Ervin Fritz, Kajetan Kovič, Tone Pavček, Ivo Svetina, Veno Taufer, Aleš Debeljak, Iztok Osojnik, Ciril Zlobec, Niko Grafenauer, Boris A. Novak, Svetlana Makarovič, Maja Vidmar, Milan Dekleva in Kekec Josipa Vandota.

MONOGRAFIJA IN RAZSTAVA VASILIJA JOSIPA JORDANA

- V Moderni galeriji v Zagrebu je bila 5. novembra predstavljena nova monografija Vasilija Josipa Jordana, ki je izšla pri podružnici AGM Zagrebškega holdinga. Knjigo so predstavili Biserka Rauter Plančić, Milan Bešlić in Bože Čović. Avtorja besedila sta Giorgio Segatto in Milan Bešlić, izbor iz bibliografije je naredila Anđelka

Galić, avtorji fotografij pa so Stanko Vrtovec ter Nino in Goran Vranić. Monografijo je oblikoval Luka Gusić. Vanjo so uvrščene fotografije Jordanovih del od leta 1950 (Trakošćanska) do najnovejših del iz leta 2009 (Nedelja, Marin poliptih). Posebno draž monografiji dajejo fotografije z Jordanovega življenja – Jordan z mamo iz leta 1935, oče Martin iz leta 1930, stara mama z vnukoma Štefeco in Vasili-

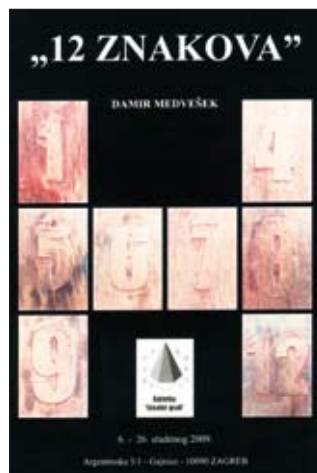

jem, družina iz Slovenije iz leta 1938, poroka z Dragico iz leta 1961, vnukinje Mirta, Lucija, Mara in Jordan v ateljeju v Križaničevi ulici. 24. novembra je bila v Galeriji Mona Liza odprta razstava Jordanovih umetnin.

Jordan je sodeloval na več kot tristo samostojnih in skupnih razstavah doma in po Evropi. Kot redni profesor na katedri risanja in slikanja na ALU v Zagrebu je vzgojil generacije hrvaških mladih umetnikov. Je dobitnik številnih nagrad in priznanj.

DVANAJST ZNAKOV DAMIRA MEDVEŠKA

- V Kulturnem centru v Gajnicah v Zagrebu je bila 6. novembra odprta razstava Damira Medveška z naslovom 12 znakov. Na odprtju razstave je o najnovejšem umetnikovem ciklusu spregovoril likovni kritik Stanko Špoljarić, ki je napisal tudi spremno besedilo za razstveni katalog. Izбира številke dvanajst daje delom tudi simbo-

lični pomen, saj spominja na razdelitev leta na mesece in na znamenja zodiaka, iz davnih zapisov pa tudi izhaja, da ima simbolika zadnje številke posebno moč. Numerološka razsežnost pa je manj pomembna, saj Medvešek številko izvaja predvsem kot znak, obliko vrhunske likovnosti, ki povečan postane dominantna slika. Medveškov umetniški opus ima potrjeno preteklost in tudi prihodnost.

ZAGREB FILM FESTIVAL

- Za najboljši film letošnjega festivala, ki je potekal oktobra, je bil izbran kanadski film Ubil sem svojo mamo. V kratkometražni konkurenci so nagrado podelili slovenskemu filmu Martina Turka Vsak dan ni isti.

MARIJA HODI TIHO

- V kinu Evropa je bila 17. novembra premiera dokumentarnega filma Marija hodi tiho (Marija hoda tiho) o fotografiji Mariji Braut. Film je režiral Marko Stanić po scenariju Pavle Bobanović, nastal pa je v produkciji skupine Kadar 22. V filmu spremljamo Marijin sprehod po Zagrebu, ki ga je tolikokrat ovekovečila s svojo fotografsko kamero. Premiero je spremljala razstava fotografij z naslovom Zausstavljeni pogledi. Na ogled je bilo osem portretov hrvaških umetnikov in njen slavni avto-

portret s kamero. Marija je bila presenečena, ker je bila dvorana kina pretesna za vse, ki so si hoteli pogledati film.

SLOVO OD MAESTRA ŠUTEJA

- 2. decembra je v Zagrebu po dolgi in težki bolezni umrl 59-letni šef dirigent Zagrebške filharmonije Vjekoslav Šutej. Šutej je bil rojen na Reki leta 1951. Njegov oče je bil znameniti slovenski tenorist Josip Šutej (1920–2006), ki se je rodil na Vinici v Beli krajini, od leta 1946 pa je blestel na zagrebških in reških odrih. Vjekoslav Šutej je študiral v Zagrebu in Rimu. Plodno dirigentsko kariero je začel v HNK v Splitu leta 1979. Svoje glasbeno znanje je posredoval tudi kot umetniški direktor Hollybush festivala v New Jerseyju in glasbeni direktor opernega gledališča La Fenice v Benetkah. Mednarodno kariero je okronal v Španiji, ko je v 90-ih letih postal član Kraljevske akademije lepih umetnosti, v Seville pa je utemeljil tudi Kraljevski simfonični orkester, v katerem je bil dirigent med letoma 1990 in 1996. V tem obdobju je bil tudi umetniški direktor Houston Grand Opere, kot gostujoči dirigent pa je obiskal vse pomembnejše svetovne koncertne hiše. Maestro Šutej je v Dunajski državni operi dirigiral več kot 100 izvedb različnih oper, kot so La Bohème, Don Carlos, Cavalleria rusticana, Pagliacci, Madam Butterfly, Aida, La Juive, Tosca in Carmen. Mnogi so si ga zapomnili tudi kot dirigenta na božičnih nastopih Plácida Domingo in Joseja Carrerasa na Dunaju. Šef dirigent Zagrebške filharmonije je bil od leta 2003. Za svoje delo je prejel veliko hrvaških in mednarodnih nagrad.

Kulturna dogajanja spremljala Polona Jurinić

44. BORŠTNIKOVO SREČANJE V MARIBORU

Ko je Vsemogočni ustvarjal ta svet, mu je v vreči zagotovo ostalo nekaj lepote in je z njimi obdaril »to malo mesto na severu moje domovine«, kakor Mariboru pravi pesnik Kovič. In res je: na eni strani Pohorje v svojih jesenskih barvah, Drava s svojimi labodi, vinogradi, ki so že podarili svoje sadove. Svoje sadove so ob tem času, v drugi polovici oktobra, podarili tudi gledališčniki na Borštnikovem srečanju.

Produkcija slovenskih gledališč iz leta v leto narašča. Saj nimamo le sedem gledališč. Tu je še cela vrsta lokalno oživiljenih gledališč in še več kot trideset novih produkcijskih korpusov. Selektorica Barbara Orel si je ogledala čez devetdeset uprizoritev (deset več kot lani) in za tekmovalni program izbrala enajst predstav in za spremljevalni program še pet predstav. V primerjavi z lanskim je bila letošnja sezona opazno manj politično angažirana, zato pa je potekala v znamenju zavzete obravnave aktualnih družbenih vprašanj v povezavi z intimnim življenjskimi zgodbami, še posebej razveseljiva je njihova kompleksna in poglobljena obravnava v uprizoritvah, ki so izšle iz slovenske dramatike.

Pečat tržaških gledališčnikov

Ansambel Slovenskega stalnega gledališča v Trstu je namesto napovedane predstave Hči zraka skupaj z igralci iz drugih gledališč uprizoril protest, s katerim je opozoril na težak položaj svojega gledališča. Prav žalostno je te dni odpreti spletno stran tržaškega gledališča, saj vate zakričijo rdeče črke: Zaradi hude finančne krize je do nadaljnjega vsakršno delovanje gledališča prekinjeno. Kriza, v kateri se je znašlo tržaško gledališče je tokrat res huda, najhujša do sedaj, ni pa prva. Slovenska gledališka zgodovina v Trstu se začne 8. marca leta 1902, ko so v mestu ustanovili Dramatično društvo. Po dveh letih so se preselili v Narodni dom, kjer so delovali vse do leta 1920, ko so fašisti prelepo Fabianijevo palačo zažgali. Sledili so črni časi s fašizmom in četrstoletni premor. Takoj po vojni, 2. decembra leta 1945, je gledališki ptič Feniks spet stal iz pepela. Naslov prireditve »Slovensko stalno gledališče Trst v zraku« se lepo prilaga negotovi usodi ustanove, ki se upra-

vičeno razglašala za enega najpomembnejših stebrov slovenske manjšine v Italiji. Upajmo, da ta poskus likvidacije slovenske identitete ne bo uspel.

In prstan dobi... Minu Kjuder!

Borštnikovo srečanje se je končalo s sklepno slovesnostjo in podelitvijo nagrad. Najvišje priznanje za igralske dosežke Borštnikov prstan je prejela igralka Minu Kjuder, rojena v Trstu leta 1942. Ko ji ni bilo še niti dve leti, so ji fašisti ustrelili očeta. Imela je zelo težko otroštvo, že od malega pa je hotela postati igralka. Na kraški gmajni so na električni daljnovod privezali rjuhe, ki so služile kot zavesa, in pred njimi je igrala za mamo, teto in sosedo. Kljub vsem oviram se ji je uresničila velika želja – sprejeta je bila na igralsko akademijo in za preživetje je bila pripravljena zjutraj po Ljubljani razvažati mleko

ali časopise. Po končanem študiju jo je ljubezen odpeljal v Celje, kjer je v osmih sezonah odigrala 34 vlog. S Šeligovo Lepo Vido je dobila tri najvišje nagrade na mah, in sicer Borštnikovo nagrado, nagrado Prešernovega sklada in nagrado publike na Sterijinom pozorju v Novem Sadu. Potem jo je Branko Gombač (direktor Drame) povabil v Maribor. Občutek odvečnosti v Pandurjevih spektaklih jo je iz Maribora odpeljal v Trst, kjer je s kolegi ustanovila skupino Popotni komedijanti, s katero so pet poletij razveseljevali zamejske Slovence v Italiji in Avstriji. Vrnila se je v Maribor, vendar večino časa preživi na Krasu. Snema za slovenski program Radia Trst, aktivno pomaga pri vodenju igralske družine na Krasu in poučuje v gledališki šoli Studio Art pri SNG Trst.

Strokovna žirija pa je nagrade podelila takole. Za najboljšo predstavo je razglasila Macbeth po Shakespearu v režiji Ivica Buljana, v produkciji Mini teatra ter koprodukciji ZKM Zagreb, Novega kazališta Zagreb in Cankarjevega doma Ljubljana. Nagrado za režijo je prejel Jernej Lorenci

za režijo Ajshilove Orestije v izzvedbi SNG Drama Ljubljana. Pet enakovrednih igralskih nagrad so prejeli Polona Juh, Marko Mandič, Nataša Matjašec Rošker, Igor Samobor in Branko Šturbej. Nagrada za mladega igralca je pripadla Juretu Henigmanu.

Program Borštnikovega srečanja so popestrili še drugi pomembni dogodki, od predstavitev novih knjig z gledališko tematiko in predstav študentov, do simpozija z naslovom Povezovanje gledaliških festivalov zahodnega Balkana.

Ivica Kunej

SKUPNA SLOVENSKO-HRVAŠKA POŠTNA ZNAMKA

Pošti Slovenije je uspelo uresničiti zamisel o skupni izdaji poštne znamke z neko drugo državo. S poštno organizacijo Hrvaške je izdala blok z dvema znamkama, ki imata v obeh državah enaka motiva, le obvezni napisi in oznake (ime države, nazivna vrednost, znak poštne organizacije) so v Sloveniji in na Hrvaškem seveda različni.

Na znamkah sta kamniti hiški, kakršne najdemo v celotni Istri. Na eni znamki je upodobljen »kažun« iz Pazina, na drugi pa hiška iz Koprive na Krasu. Avtorica bloka dveh znamk

in pastirjev na Krasu in v Istri in so v celoti zložene na suho (brez malte) iz ploščatih kamnov. Take so tudi njihove pogosto nekoliko kupolaste strehe. Največja koncentracija »hišk« je bila na območjih Gabrovice, Koprive, Sežane, Trebč, Bazovice in Banov, kar je povezano z razmerjem med vasi in njihovimi obdelovanimi ter pašnimi površinami, njihovo oddaljenostjo od vasi in oblike gospodarskega prizadevanja njihovih prebivalcev. V času poletne košnje so se vanje zatekali kosci ob morebitnih nevihtah in sončni pripeki, v pomladnem in jesenskem času pa so predstavljale zavetišče pastirjem, ki so na pokošanih travnikih pasli živino. V bližini njiv

so »hiške« uporabljali tudi za hranjenje poljedelskega orodja. »Hiške« so različnih velikosti in tlorisnih zasnov, povečini pa so prostorsko tesne stavbe. Najstarejša ohranjena datirana »hiška« v Sloveniji je iz prve polovice 15. stoletja. Vendar so ti izjemni primeri stavbne dediščine mediteranskega prostora v Sloveniji danes le še propadajoči predmet zgodovinskega spomina, zato je tudi pričujoča znamka lahko opomin za njihovo ustrezno zaščito, še ugotavlja Bogataj.

Kažun iz okolice Pazina

Kamnite hiše, v celoti zložene na suho iz ploščatih kamnov, sodijo v samoniklo gradbeno kulturo Sredozemlja. Najdemo jih na Malti, v Italiji, južni Franciji, Kataloniji v Španiji, a tudi v južni Švici, Islandiji, Škotski, Angliji in Irski.

Na Hrvaškem jih je veliko v Dalmaciji, domačini pa jih imenujejo bunja, trijem, poljarica, čemer, kučerica, trim. V Istri jim pravijo kažun. Večina je krožnega tlorisa, z notranjim premerom od 120 do 300 centimetrov. Kažune kvadratnega tlorisa je mogoče najti v osrednji Istri. Največ istrskih kažunov je bilo po podatkih Roberta Bilića zgrajenih konec 19. in v začetku 20. stoletja. Večina jih – podobno kot v Sloveniji – žalostno propada.

Priprava Polona Jurinić

VZPON NA LISCO IN SPREHOD DO JURKLOŠTRA

Moja priljubljena planinska točka, ki se dviguje severno iznad Save, je zelo lep razgleden travnat vrh Lisce. S ceste na Lisco je odcep za Jurklošter, kjer si lahko ogledate kartuzijski samostan, enega od štirih v Sloveniji in enega od treh najstarejših v srednji Evropi.

Vrh Lisce je dostopen po lepi planinski poti, ki vodi iz Sevnice (3 ure hoda) ali pa z Brega (2 uri hoda) ali po asfaltirani cesti iz Sevnice, preko vasi Krakova in vasi Lisce do planinskega doma (približno 17 km). Na Lisici stojita dva doma. Prvi je, čeprav skromen, dajal več kakor pol stoletja streho planincem. Postavil ga je leta 1902 učitelj in pionir zasavskega planinstva Blaž Jurko. Se danes nosi ime Jurkova koča. Tončkov dom je bil odprt leta 1952; poimenovali so ga po Tončku Čebularju in stoji na temeljih prejšnjega doma, ki ga je postavilo leta 1939 planinsko društvo Zidani most. Oba domova sta bila 28. junija leta 1943 požgana, da bi prele še propadajoči predmet prečili bivanje okupatorske policije na Lisici. Tončkov dom je zgradilo planinskega društva Sevnica. Na voljo so tople in hladne jedi ter pijača. Možno je tudi prespati. Na domu vas pogosti ljubezniv oskrbnik Marjan Kolar, po rodu iz Polzele. Zaupal mi je svojo življenjsko pot, ki ga je kot siromašnega fanta popeljala v francosko tujsko legijo. Ko se je začela vojna v Sloveniji, se je kot profesionalni vojak vrnil iz tujine in se pridružil slovenski vojski. Po koncu vojne v Sloveniji se je podal na vsa bojišča po Hrvaški. Sedaj je upokojen častnik hrvaške vojske. Marjanu pri oskrbovanju planinskega doma pomaga soproga, ki je odlična kuharica. Če vas pot popelje na Lisco, boste v Tončkovem domu pojedli najboljšo gobovo juho.

Od Lisce do Jurkloštra

Na razglednem travnatem vrhu Lisce (947 m) je postavljena tabla, na kateri so načrtane smeri, ki vam usmerjajo poglede na slovenske in hrvaške planine. Ob idealnem vremenu se pred vami prikažejo Savinjske in Kamniške Alpe, Julijske Alpe z

je zagrebška oblikovalka Jasna Bolanča Popović. Nazivna vrednost znamke na Hrvaškem je osem kun, v Sloveniji pa 0,92 evra. Izdaja je vzbudila zanimanje filatelistov v obeh državah, pa tudi med drugimi zbiralci v Evropi in svetu.

Hiška iz Koprive na Krasu

»Hiška« je (bila) začasno bivališče ali zavetišče ob kraških senožetih (gmajnah), robovih njiv, pašnikih in tudi vinogradih, pojasnjuje etnolog Janez Bogataj. Izjemno arhaični videz teh stavb ni zgolj vizualno naključje, saj strokovnjaki menijo, da predstavljajo tisto stavbno dediščino, katere korenine lahko upravičeno iščemo vse do prazgodovinskega časa. V Sloveniji so »hiške« (ponekod imenovane tudi bajte, na tržaškem Krasu pa kazoni) značilne stavbe poljedelcev

mogočnim Triglavom, Nanos, slovenski in hrvaški Snežnik, Sljeme, Donačka gora, Boč, Pohorje, Uršlja gora, Peca ...

S ceste na Lisco je odcep za Jurklošter. V vasi Polana stoji stara šola, na kateri je spominška tabla, da je bila tu odprta prva slovenska šola na Štajerskem po drugi svetovni vojni. Delovati je začela takoj po osvoboditvi, junija leta 1944. Do Jurkloštra vas vodi cesta po živopisni ozki dolini ob rečici Lahomščici do izliva v Gračnico. Ta dolina je čarobna že v svoji naravni danosti. Gorotvorne sile in vulkani so razgibali površino, skozi katero si je reka s številnimi igrivimi pritoki prebila svojo pot in pri tem ustvarila slapove, brzice in tolmuhe. Tu je mogočen Marofski slap, ki šumi pozabljene zgodbe preteklosti in jih razkrije tistim, ki so mu pripravljene dariti svoj čas.

Ta ozka dolina s težko prehodnimi potmi je varovala kartuzijane v njihovi samoti. Na Marofu nad mostom, kjer pada Gračnica v slapu proti Jurkloštru, je bil odkrit marmorni kamen z izklesanim reliefom, ki nakazuje druidsko svetišče Apolonovega in Kibelinega kulta. V keltski družbi (to območje so Kelti naselili okoli leta 400 p.n.š.) so bili druidi združba izobraženih mislecev. Zbirali so se v globokih gozdovih, kjer so izkušali misticizem in filozofijo. Bili so verska inteligenca svoje kulture. Njihovo dediščino so v duhovno-mističnem poslanstvu nadaljevali jurkloštrski kartuzijani. Ob reliefu se spominimo Apolona, boga ljubezni in lepote ter Kibe, boginje rodovitnosti. Njena zgodba se zrcali v zgodbi ljubezni med Friderikom Celjskim in lepo Veroniko Deseniško. Prav v povezanosti s starodavno kartuzijo so se dogodila pomembna poglavja najlepše ljubezenske zgodbe na Slovenskem.

Starodavna jurkloštrska kartuzija

Jurkloštrski samostan je nastal leta 1173 ali 1174, vendar so ga leta 1199 razpusili. Deset let pozneje so se menihi vrnili v samostan, nato pa je kartuzijo pod svoje varstvo sprejel papež Inocent III. Lesena poslopja so zamenjale zidane zgradbe, ki so jih gradili najboljši mojstri tiste dobe. Leta 1227 je cerkev slovesno posvetil bamberski škof Ekberg in za zavetnika je bil določen sv. Mavricij. Relikvije so pripotovale iz Francije. Prisoten je bil tudi vojvoda

Leopold VI. V spomin na ponovno ustanovitev kartuzije je bil vzidan na zahodni strani jurkloštrske graščine kamen z napisom v gotici: Leta 1208 je avstrijski štajerski vojvoda Leopold ustanovil ta samostan v čast sv. Mavricija in njegovih tovarišev po pravilih svetega kartuzijanskega reda. Leta 1471 so samostan oropali in razdejali Turki in pri tem oskrunili tudi grobnico. Leta 1573 ga je napadel še Ilija Gregorič s kmečkimi uporniki, ki so ta samostan oropali tudi v letu 1635. Kartuzija je menihe varovala v zavetju Jurkloštra do leta 1595, ko je zaradi vpliva reformacije v njej zamrlo meniško življenje. Nato so samostan prevzeli graški jezuiti in ga upravljali do leta 1773, ko je papež Klemen IX. razpusil red. Samostan je prevzela habsburška monarhija. Leta 1780 so prodali večino samostanskih poslopij in zgradili graščino, ki je postala sedež državnega okrajnega sodišča in komisariat. Ohranjena je ječa.

Leta 1848, ko je bilo odpravljeno kmečko podložništvo, je državno gospodarstvo izgubilo svoj pomen. Leta 1856 je škof Anton Martin Slomšek ustanovil samostojno župnijo s približno 1.200 farani. Dobili so novo pokopališče (samostansko znotraj obzidja so zapustili). Leta 1859 je kraj pridobil šolo, čeprav je bilo šolstvo v Jurkloštru razvito že pred tem (od leta 1564). Leta 1870 je kupilo graščino in posest tržaško podjetje lesne veletrgovine Zuendll&comp.

Po tistem so se lastniki kar menjavali: nemško-češki tovarnar Gustav Edvard Geipel je tam izdeloval sukno za vojaške uniforme in papir. Hrvat Ferdinand Sladović ter judovska industrialca Feliks Neuberg in Henrik Falter so razvili lesno industrijo in tovarno pohištva. Tik pred vojno je bil lastnik Ante Šarić. Leta 1944 so partizani graščino požgali. Domačinom gre zasluga, da ni pogorela cerkev s pripadajočimi prostori, ki ohranjajo spomin na dogodke starodavne kartuzije.

4. novembra leta 2005 je bil odkrit podstavek grobnice in velika verjetnost je, da je na tem mestu bila pokopana Veronika Deseniška. Več o tem pišemo v rubriki Preteklost v sedanjosti.

Celoten kompleks s cerkvijo sv. Mavricija in ostanki samostana se danes obnavlja pod vodstvom Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine.

Polona Jurnić

PREGOVORI

Zamolčana resnica se rada maščuje.

Z lažjo pridobljeno ni blagoslovljeno.

V šali je veliko resnice.

Skopuh je zraven velikega bogastva siromak.

Varčevanje je velik dohodek.

Kamor je šel bik, naj gre še štrik.

Brez sreče je vsak trud zaman.

Dokler nisi bil nesrečen, ne veš kaj je sreča.

Kdor hitro se znajde, sreča ga najde.

Kdor je zadovoljen, najmanj potrebuje.

Ne hvali dneva pred večerom.

Ne prevzemi se v sreči, ne ponižaj se v nesreči.

Ni nesreče brez sreče.

Izbrala Cveta Matko

Dom in svet

GENIALNI IZUMITELJ IN VIZIONAR JANEZ PUH

V organizaciji Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb smo 19. septembra, na drugem letošnjem študijskem potovanju, obiskali muzej našega znamenitega rojaka Janeza Puha v njegovi rojstni vasi Sakušak pri Juršincih v Slovenskih goricah.

V Puhovem muzeju, ki je cimprača, viničarska hiša, kakršne so bile nekoč (pokrita je z žitno slamo in majhnimi okni), nam je dobrodošlico zaželel oskrbnik muzeja Janez Čeh. Kar kmalu po prihodu nam je predvajal dokumentarni film o genialnem izumitelju, industrialcu in bleščecem tehničnem umu.

Janez Puh (1862, Sakušak pri Juršincih – 1914, Zagreb) se je izučil za ključavničarja in se strokovno izpopolnjeval v Avstriji in Nemčiji ter v vojaški službi pri topništvu. Leta 1885 se je za stalno naselil v Gradcu. Pri mojstarih Luschneiderju in Alblu je popravljal neudobna in nevarna kolesa (imenovana »mišolin«) ter uresničeval konstrukcijske izboljšave. Leta

1889 se je Puh osamosvojil, ustanovil je podjetje »Styria Werke« in izdelal kolo, ki ga je krstil z ljubkim ženskim imenom »Styria« (Štajerska). To je v hudi konkurenci v letih 1893–1895 na mednarodnih dirkah doseglo odlične rezultate in zmagalo na slovitih vožnji od Bordeauxa do Pariza. Leta 1899 sta Werner in Puh kupila stari mlin v južnem delu Gradca. V njem se je začela prva tovarniška proizvodnja koles, ki je postavila temelje sedanji tovarni Steyr-Daimler-Puch of Magna. Leta 1901 je prišlo iz Puhove tovarne prvo motorno kolo z bencinskim motorjem. Puh sam sicer ni izumil npr. kolesa kot vozila, pač pa je vozila izpopolnjeval s svojimi izumi in patenti. Poznanih je 19 njegovih patentov. Vseh inovacij in izboljšav pa je bilo še veliko več. Kot ustvarjalec in genialni mehanik je vidno zaznamoval začetek tehnične revolucije.

Eksponati v Puhovi spominski sobi so izvzeti iz razstave Zgodovinskega arhiva na

Ptuj z naslovom Janez Puh, Johann Puch, človek, ki je svet obrnil na glavo avtorice mag. Kristine Šamperl Purg, postavljene leta 1999 v Dominu na Ptuj. Na ogled so fotografije in različni dokumenti, načrti, plakati in drugo. Razstavljeni so tudi dvocilindrični motocikel iz leta 1906, Puhovi moški kolesi iz časa pred 1. svetovno vojno in iz leta 1991, dve Puhovi ženski kolesi iz časa pred 2. svetovno vojno in drugo.

Prezgodnja smrt v Zagrebu

Veliki naporji so Puhu načeli zdravje in leta 1912 se je upokojil, a je še vedno ostal honorarni predsednik družbe. Sprostitev je našel v svoji konjušnici in v jahalnem športu. Bil je star komaj 52 let, ko ga je prav po končanih konjskih dirkah v Zagrebu, 19. julija leta 1914, zadela srčna kap. Motor v njegovih prsih je za vedno obstal. Kot je omenjeno v filmu avtorja Tinčka Ivanuše, je Janez Puh vedel, da se kolo lahko zavrti naprej in nazaj, čas pa ne. Žal je njegova srčna ura prezgodaj nehala biti. Pokopali so ga v Gradcu, kjer je v ulici, ki nosi njegovo ime, še danes muzej z njegovimi stvaritvami. Puhove smrti javnost skorajda ni opazila, kajti pričela se je prva svetovna vojna.

Njegova tovarna je "živela" še naprej in se leta 1935 povežala v koncern z imenom Steyr-Daimler-Puch Werke A.C. s sedežem na Dunaju. Tovarne v Gradcu in na Dunaju še vedno delujejo in postavljajo nove in nove rekorde.

Društvo rojaka Janeza Puha

Cimprača, v kateri je Puhova spominska soba, je že dvakrat pogorela (leta 2000 in 2004). Društvo rojaka Janeza Puha je s prostovoljnimi

delom svojih članov in ob pomoči donatorjev celoten muzej obnovilo (leta 2005), v kleti ima tudi svoje prostore. Društvo ima okrog 300 članov iz 38 slovenskih občin ter se ponaša z velikim številom starodobnih motorjev in avtomobilov.

Na Ptuj so po Janezu Puhu poimenovali sodobni most, ki pelje čez akumulacijsko jezero Drave, ulico in kolesarsko dirko.

Naj omenimo še to, da študijsko potovanje ni imelo samo učne vsebine, ampak tudi delovno. Po ogledu Puhovega muzeja je bila na vrsti seja Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb, ki jo je vodil predsednik Darko Šonc. Na dnevnem redu sta bili dve točki, in sicer: program dela za leto 2010 in finančni načrt za leto 2010. Program in načrt sta bila soglasno sprejeta.

Agata Klinar Medaković

Ustvarjalnica

IRENA HRIBAR-BUZDOVAČIČ: AKTUALNI UTRINKI

*Svet Matija led razbija,
standard naš pa recesija.
Vsaka vlada svojim laže,
lep pozdrav od arbitraže.*

***

*Mejo morsko narediti
to nihče ne zna storiti,
bo z nebes pač moral priti
Mojses morje razdeliti.*

***

*Svinje skupaj so stopile
in takole odločile:
da se bodo maščevala
pa so gripo nam poslale.*

TAJA PAVLIN: MORJE ŠUMI

*Le jaz in ti
sva ob tebi,
ki sediš na skali
s školjko v rokah,
v njej šumi morje...
In ti zapoješ mi,
gledam te v oči
in takrat se mi zazdi,
da letiš med oblaki.*

ZIMA RIMA

*Ko je zima, vse je belo,
kot zvezdno nebo.
Pod njim stojim in čakam nate.
Sanjam te v duši.*

SMEŠNE RACE

*Mi smo smešne race,
igramo se tako –
gor in dol
in levo, desno,
sem ter tja in
sem ter tja.
Ko pa žaba priskaklja,
se skrijemo
in sprašujemo –
Kaj pa je zdaj to?*

KNJIGA SE ZAPRE

*Vse kar si prebral
ali zapel z menoj,
je moja domišljija.
A zdaj je to le končni udarec.
Konec.*

Taja Pavlin je rojena 7. 2. 2000.

PRVA KUHINJSKA POMOČ!

Prismojena hrana

V pomivalno korito natočite mrzlo vodo in postavite posodo v hladno vodno kopel. S tem boste prekinili kuhanje. Nato neprismojeni del jedi z žlico previdno poberte iz posode in ga denite v drugo kozico. Če je potrebno, dodajte malo tekočine, odvisno od jedi: vino, smetano, vodo ali podobno.

Lepljive testenine

Čim prej jih zmešajte z omako. Druga možnost je, da testenine prelijete s hladno vodo in jih zmešate z dvema žlicama olivnega olja, pri čemer jih previdno vlecite narazen. Še ena kuharska zvijača: preden testenine odcedite, z zajemalko vzemite nekaj vode, v kateri so se kuhale, in jo nato zlijte h kuhanim testeninam v skledi.

Presoljena jed

Če ste jed presolili, pomagajte, če jo razredčite, npr. s sladko smetano ali z jušno osnovo. Če postane juha ali omaka preveč vodena, pomagajo (odvisno od okusa) olupljeni paradižniki ali razni pireji (krompirjev, fižolov, kruhov...).

Uvela zelenjava

Ne glede na to, ali gre za redkvice, kumare, radič ali razne solate: ledeno mrzla voda dela pri uveli zelenjavi prave čudeže. Uvelo zelenjavo postavite v posodo z vodo in polno ledenih kock, pri mešajte žličko soli in žličko kisa ter postavite posodo na hladno (lahko v hladilnik) za eno ali dve uri - in zelenjava bo kot sveža.

Ivanka Nikčević

NE POZABIMO SLOVENSКИH JEDI: BUČE

Bučke vseh barv, vrst in oblik so zelo priljubljene za oko in posebej za kulinariko. Iz bučnega mesa lahko pripraviš slano ali sladko jed. Okus buč se odlično ujema z drugo zelenjavo, mesom, sirom in sadjem. Najpogosteje iz buč pripravljamo juhe, enolončnice, golaže, nadeve za pite, kruh in druge dobrote.

Bučna enolončnica s krompirjem

Potrebujemo: 1 kg buče (najboljša je hokaido), 200 g krompirja, 1 čebulo, 3 žlice masla, ščepec bazilike, poper, sol, 100 g smetane.

Priprava: bučo olupimo, narežemo na kocke, ravno tako tudi krompir in čebulo. V kozici segrejemo maslo, dodamo čebulo, pražimo, da malo zarumeni ter dodamo bučo in krompir, dušimo na šibkem ognju pet minut. Dodamo vode in kuhamo do mehkega (20 minut). Kozico odstavimo, juho pretlačimo, ji dodamo smetano, pristavimo nazaj, da zavre, damo sesekljano baziliko, po okusu sol in poper in juha je nared. Zraven se odlično poda opečen kruh.

Mešani golaž z zelenjavo in fižolom

Potrebujemo: 300 g govedine za golaž, 500 g svinjine (pleče), pločevinko fižola, 2 sveži papriki, 2 korenčka, 500 g čebule, 2 stebli zelene, 3 žlice paradižnikove mezge, 1 žličko zmlete kumine, malo sladke paprike, veliko sesekljanega peteršilja, 2 lovorova lista, vejico majarona, sol, poper, olje ali domačo mast.

Priprava: meso narežemo na koščke, korenčke, paprike in zeleno na rezine, čebulo nasekljamo na drobno. V segreti maščobi na hitro opečemo govedino, ki smo jo prej pomešali z malo ostre moke. Meso vzamemo iz posode, ga posolimo in popramo. Na to maščobo damo čebulo, malo premešano, dodamo korenček in zeleno, spet premešano, dodamo govedino, sveži papriki, kumino in

vse malo dušimo, zatem dodamo še svinjino in lovorov list ter zalijemo z juho ali toplo vodo. Pokrito počasi dušimo okrog 1,5 ure. Na koncu vmešamo fižol, paradižnikovo mezgo in vse preostale začimbe, po potrebi posolimo, popramo, vmešamo sesekljan peteršilj, pustimo da še malo vse prevre in jed je pripravljena za serviranje. Kot prilogo dodamo polento, testenine, riž, krompir ...

Špageti z bučo in gobami

Potrebujemo: 200 g bučnega pireja, 200 g gob (jurčkov), 400 g špagetov, 2 stebli pora, steblo zelene, 2 dl sladke smetane, sesekljan peteršilj, sol, poper, olivno olje.

Priprava omake: por in zeleno narežemo. V kozici segrejemo olje, dodamo por in zeleno, premešamo, dodamo gobe, mešamo dokler se zelenjava in gobe ne zmehčajo, solimo, popramo, dodamo bučni pire, smetano, pustimo, da vre pet minut, potresemo s peteršiljem in z omako prelijemo kuhane špagete. Priprava bučnega pireja: rezine neolupljene buče pokonci postavimo v pekač in jih spečemo v pečici ali pa na kocke olupljeno in narezano bučo skuhamo v sopari, nato prepasiramo ali zmiksamo z mešalnikom.

Sladka bučna pita s skuto

Potrebujemo: 300 g bučnega pireja (glej zgoraj), 300 g sladke skute (rikote), 2 jajci, 200 g moke, 100 g masla, 100 g sladkorja, sol, limonino lupinico (nastrgano).

Priprava testa: v moko zmešamo žlico sladkorja, malo soli, maslo, vse zdrobimo in dodamo par žlic tople vode, da zgnetemo testo. Na okrogel namaščen pekač položimo razvaljano testo (odvečne robove odrežemo), ga malo prebodemo z vilicami in ga v pečici, segreti na 180 stopinj, pečemo okrog 10 minut (samo, da se malo zapeče). Medtem napravimo nadev.

Priprava nadeva: jajci razzvrkljamo s sladkorjem, primešamo skuto, bučni pire in limonino lupinico, primešamo in stresemo na testo. Pečemo na 180 stopinjah 30–40 minut, da se testo zapeče in nadev strdi. Pečeno pito narežemo, postrežemo mlačno ali hladno.

Ivanka Nikčević

